อนุสรณ์

งานฌาปนกิจศพ

หม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา

ณ ฌาปนสถาน วัดโสมนัสวิหาร

วันอังคารที่ ๒๔ กันยายน พ.ศ. ๒๕๑๗

หม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา

ชาตะ ๒๔ มีนาคม ๒๔๕๒

มตะ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๑๗

เป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ ในการที่สมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีพระบรมราชินีในรัชกาลที่ ๗ ได้ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้า พระราชทานพวงมาลาไปวางหน้าศพ เพื่อเป็นเกียรติแก่หม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา บรรดาญาติพี่น้องขอกราบถวายบังคม ณ เบื้องพระยุคลบาท ด้วยความปลื้มปีติ ซาบซึ้ง ในพระมหากรุณาธิคุณเป็นล้นเกล้าฯ ถ้าหม่อมโฉมฉาย จะทราบด้วยญาณวิถีใดๆ ก็จะมีความโสมนัส สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณเช่นเดียวกัน

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ

ประวัติย่อ

หม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา

พี่ฉายพี่สาวของผม เป็นบุตรีของ พ.ต.ท. พระอนุมัติมนูกิจ (โฉม เสมรบุณย์) ม.ล.ประดับอุดม นามสกุลเดิม อิศรางกูร โดยเกิดที่บ้านในตรอกนาวา ถนนบำรุงเมืองกรุงเทพฯเมื่อวันที่ ๒๔ มีนาคม ๒๔๕๒ มีพี่น้องร่วม บิดา มารดาเดียวกัน ๔ คน คือ

๑. หม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา

๒. พ.ต.ท.อนันต์ เสมรบุณย์

๓. นางฉวีผ่อง วงศายัณห์ (ถึงแก่กรรม)

๔. นางฉอเลาะ ศิริสัมพันธ์

เมื่ออายุยังน้อย คุณพ่อให้เข้าโรงเรียน เซนโยเซฟคอนแวนต์ ถนนสีลม ต่อมาเมื่อคุณพ่อถึงแก่กรรมเมื่อ พ.ศ.๒๔๖๓ พี่ฉายอายุได้ประมาณ ๑๑ ปีจึงได้เข้าไปอยู่วังสระปะทุม ทั้งนี้เนื่องจากคุณยายของผม ม.ร.ว.เลี่ยม อิศรางกูร เคยอยู่กับสมเด็จพระบียมาวดีศรีพัชรินทรา และสมเด็จฯสิ้นพระชนม์ (สมเด็จพระนางเจ้าสุนันทาฯ หรือ พระนางเรือล่ม) แล้วได้มาอยู่กับสมเด็จพระพันวษาอัยยิกาเจ้าต่อไป พี่ฉายจึงเป็นที่โปรดปรานของสมเด็จพระพันวษา เพราะเป็นบุตรีของข้าหลวง

ท่าน จึงได้รับพระมหากรุณาจากสมเด็จฯ ส่งไปเรียนที่โรงเรียนราชินี ปากคลองตลาด พี่ฉายเป็นคนเรียนเก่ง จึงเป็นที่โปรดปรานรักใคร่ของครูอาจารย์ หม่อมเจ้า อัฉราฉวี เทวกุล อาจารย์ใหญ่ ถึงกับให้พี่ฉายไปอยู่ด้วยที่ตำหนักวังเทเวศน์ เพื่อทบทวนวิชาให้เป็นการส่วนตัว เมื่อจบจากโรงเรียนราชินี ตั้งใจว่าจะเรียนแพทย์ สมเด็จฯ ก็ทรงสนับสนุน แต่เมื่อเข้ามหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์จนผ่านไปศิริราช รุ่นหมอไทเชียง ก็ไม่สำเร็จเนื่องจากป่วย ก็ทรงโปรดให้กลับมาเรียนที่มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ แผนกอักษรศาสตร์ จนสำเร็จ เมื่อสมเด็จพระราชบิดาเจ้าฟ้ากรมหลวงสงขลานครินทร์ เสด็จกลับประเทศไทย ทรงต้องการหาผู้ช่วยเหลือจัดห้องสมุดในตำหนัก จึงมาทูลขอผู้มีความรู้ภาษาต่างประเทศจากสมเด็จ ฯ สมเด็จ ฯ จึงส่งพี่ฉายไปถวายในเรื่องการจัดห้องสมุด เมื่อได้จัดการตามที่ทรงพระประสงค์แล้ว สมเด็จพระราชบิดาทรงเห็นว่าพี่ฉายมีความรู้ดี จะส่งไปศึกษาต่อที่อเมริกา ซึ่งสมเด็จฯ ทรงเห็นชอบด้วยบังเอิญพี่ฉายเคราะห์ร้าย สมเด็จพระราชบิดาทิวงคตเสียก่อน สมเด็จฯ จึงทรงโปรดเกล้าส่งไปเรียนวิทยาศาสตร์แทนที่ประเทศ ฟิลิปปินส์ และสำเร็จกลับมา

พี่ฉายเคยทำงานอยู่ที่กรมวิทยาศาสตร์ระยะหนึ่ง ภายหลังเลยออกมาทำงานโรงงานยาสูบ แผนกเทคนิค จนเกษียรอายุ

พี่ฉายเป็นหม่อมในหม่อมเจ้าเฉลิมศรีสวัสดิวัฒน์ โอรสองค์ใหญ่ของสมเด็จกรมพระสวัสดิ์ฯ เมื่อพี่ฉายออกจากทำงานโรงงานยาสูบ ก็อยู่ที่บ้านของพี่ฉายเองที่คลองเตย พ.ศ. ๒๕๑๖ ป่วยเข้าโรงพยาบาลบ่อยๆ เนื่องจากเป็นโรคหัวใจ เส้นโลหิตตีบ เบาหวาน เมื่ออยู่โรงพยาบาลระยะหนึ่งก็ค่อยยังชั่วกลับบ้านได้ เมื่อต้นเดือนมกราคม ๒๕๑๖ ผมได้ส่งพี่ฉายไปพักฟื้นที่เรือนรับรองโรงพยาบาลศรีราชา โดยได้รับความกรุณาห้องเล็กๆ รวมทั้งอาหาร จากหม่อมเจ้าอัปภัศราภา เทวกุล ซึ่งประทับอยู่ที่นั่น พี่ฉายได้มาพบเพื่อนเก่าๆ หลายคน และก็สนุกสนานดี พอวันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๑๖ หม่อมเจ้าอัปภัศราภา เทวกุล ก็สั่งให้คนโทรศัพท์มาบอกว่า พี่ฉายป่วยมาก เพื่อให้นำมาเข้าโรงพยาบาลยาสูบ เพราะได้เคยรักษาและรู้โรคของพี่ฉายดีอยู่แล้ว ผมก็ไปรับมาไว้ที่โรงพยาบาลยาสูบครบ ๗ วัน แพทย์ก็อนุญาตให้กลับได้ และก็ไปตรวจที่โรงพยาบาลเสมอ แพทย์ก็จ่ายยาให้มาเป็นประจำ ก่อนวันที่ ๗ สิงหาคม ๒๕๑๗ พี่ฉายกินอาหารไม่ค่อยจะได้ ผอมไป และอาเจียร จึงได้ส่งไปโรงพยาบาลในวันที่ ๗ นั่นเอง แพทย์ให้น้ำเกลือ ๒ ขวด ผมนัดมารับตอนเช้า แต่ตอน ๒ ยามวันนั้นพี่ฉายก็กลับบ้าน เดินมาขึ้นรถเองได้ ต่อมาก็ป่วยไม่ค่อยสบายมีปัสสาวะมาก เมื่อวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๑๗ เวลา ๑๗.๓๐ น. ผมกลับจากทำงานก็ไปเยี่ยม พี่ฉายก็ยังนอนหลับอยู่ที่เก้าอี้หน้าห้องนอนเป็นปกติ เวลา ๑๘.๐๐ น. พี่ฉายตื่นเข้าห้องน้ำ

ออกมาสั่งให้เด็กซื้อน้ำหวานบลูบอย มาให้กินแล้วก็ลงนอนอีก พี่ฉายมีอาการหายใจหอบหลายหนแล้วเงียบไป ผมก็อุ้มใส่รถไปโรงพยาบาลยาสูบ แพทย์ได้ฉีดยาเข้าเส้นให้อีก แต่ก็ช่วยไม่ทัน และถึงแก่กรรมที่โรงพยาบาล ๑๘.๔๐ น. แพทย์ลงความเห็นว่า หัวใจวาย และเบาหวาน

ผมและน้อง ๆเป็นตัวเป็นตนขึ้นมาก็เพราะพี่ฉาย ด้วยเมื่อคุณพ่อถึงแก่กรรม ผมอายุ ๗ ปี ฉอเลาะ อายุ ๘ เดือน และไม่มีสมบัติติดตัว ก็ได้พี่ฉายเป็นผู้เพ็ททูลสมเด็จ ฯ ซึ่งได้มีพระมหากรุณาให้น้องๆ ผู้หญิงไปอยู่ในวังสระปทุม และส่งเข้าเรียนโรงเรียนราชินีหมดภายหลังตัวผมเป็นผู้ชายก็ส่งเข้าเรียนโรงเรียนอัสสัมชัญ โดยทรงออกค่าเล่าเรียน ค่าหนังสือให้ แม้แต่ค่าตัดเสื้อผ้าก็ทรงออกให้ เพราะผมจำได้ว่าเวลาตัดเสื้อกางเกง ต้องส่งบิลไปเบิกวังสระปทุม นับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าฯ ของพวกผม ๔ พี่น้อง พี่ฉายได้ดูแลน้อง ๆ ในเรื่องการเรียนและอื่น ๆ แม้แต่การตัดจุกของน้องคนเล็ก ตลอดจนการแต่งงานพี่ฉายก็เพ็ททูลสมเด็จ ฯ และได้มีการจัดงานขึ้นที่วังสระปทุม ถ้าพวกผมและน้อง ๆ ไม่ได้พี่ฉาย ก็คงไม่ได้เล่าเรียนหาเลี้ยงตัวครองชีวิตมาได้จนบัดนี้ พี่ฉายเป็นผู้ให้น้อง ๆ เท่านั้น ไม่เคยเป็นผู้รับเลย เมื่อคราวผมจัดการฉลองวันเกิดครบ ๖๐ ปี ให้ที่โรงแรมอัมรินทร์ น้องๆและหลานได้จัดทำให้เต็มกำลัง ใช้จ่ายเงินไปจำนวนหนึ่ง แต่เมื่อเสร็จ

งานพี่ฉาย ก็เอาเงินมาใช้คืนให้และบังคับให้รับไป แม้แต่เงินในการปลงศพคราวนี้ ก็เป็นเงินที่พี่ฉายจัดเตรียมไว้แล้ว เพื่อมิให้น้องๆ ต้องเดือดร้อน

พี่ฉายชอบเขียนเรื่องเก่า ๆไว้ เช่นเรื่อง กลบบาทว์สุมเพลิง เด็กหัวจุก ระลึกชาติได้ คุณพ่อมาแล้ว เป็นเรื่องมีประโยชน์แก่คนรุ่นหลัง หรือเพื่อนเก่า ๆ ที่ระลึกถึง สั่งผมให้พิมพ์ในงานศพ ผมก็ได้จัดพิมพ์ให้ตามคำสั่งของพี่ฉายแล้ว ด้วยอานิสงส์ บุญราษี และผลบุญที่พี่ฉายได้สร้างสมและประกอบแต่กรรมดี ในขณะที่ พี่ฉายยังมีชีวิตอยู่ ผมขอน้อมวิงวอนให้ดวงวิญญาณของพี่ฉาย ได้ไปสู่สุขคติในสัมปรายภพเถิด

ผมขอขอบพระทัยหม่อมเจ้าหญิงอัปภัศราภา เทวกุล ที่ได้ทรงเล่าเรื่องประวัติพี่ฉายประทานตอนที่เข้าไปอยู่ในวังสระปทุม

พ.ต.ท. อนันต์ เสมรบุณย์

ถ่ายเมื่อ ๑๘ มีนาคม ๒๔๙๘

โดย หมอโศภิณ

อาลัยพี่ฉาย

ข้าพเจ้าไม่ใช่นักเขียนหนังสือ แม้แต่การเขียนจดหมายเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็เป็นงานที่แสนจะเบื่อหน่ายสำหรับข้าพเจ้า ครั้งนี้จึงเป็นครั้งแรกที่ข้าพเจ้าเริ่มงานเขียนหนังสือด้วยความตั้งอกตั้งใจ ทั้งนี้ ก็เพื่อเป็นอนุสรณ์แก่พี่ฉายที่รักและเคารพของข้าพเจ้า

เมื่อข้าพเจ้าจำความได้ก็รู้สึกว่าตัวได้เข้ามาอยู่ในวังสระปทุม สมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า ได้ทรงพระเมตตาชุบเลี้ยง เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้ว ข้าพเจ้าได้อยู่งานปัดพระแซ่ถวายสมเด็จฯ ทุกๆ คืน ตั้งแต่ ๑ ทุ่ม ถึง ๖ ทุ่ม ระหว่างอยู่งาน สมเด็จฯ ได้ทรงเล่าเรื่องบรรพบุรุษของข้าพเจ้าให้ฟังคืนละเล็กละน้อย จึงทำให้ข้าพเจ้าได้ทราบถึงสาเหตุที่ได้เข้ามาอยู่ในวัง ทั้งนี้ ก็เนื่องด้วยบรรพบุรุษของข้าพเจ้านับตั้งแต่คุณชวดและคุณยาย ได้เป็นพระนมของเจ้านาย คุณชวดของข้าพเจ้า คือพระนมตาด เป็นพระนมของสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ คุณยายของข้าพเจ้าคือพระนมเลี่ยม(ม.ร.ว.เลี่ยมทอง อิศรางกูร) จึงได้ร่วมนมกับสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์ด้วย บางคืนสมเด็จทรงรับสั่งกับข้าพเจ้าว่า สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงทรงเป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ประเสริฐ ท่านทรงเสียพระมเหสี (คือสมเด็จพระนางเจ้าสุนันทากุมารีรัตน์)แต่ทรงเห็นคุณยายข้าพเจ้าร้องไห้กอดผ้าทรงหลังจาก

ได้พระศพขึ้นมาจากน้ำ สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงยังทรงรับสั่งปลอบคุณยายข้าพเจ้าว่า "คุณเลี่ยมอย่าเสียใจเลย" แล้วทรงประทานทองแท่งและเงินกี่ชั่ง ซึ่งข้าพเจ้าลืมเสียแล้ว และต่อมาสมเด็จพระพันวัสสาอัยยิกาเจ้าได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้คุณยายเป็นพระนมของสมเด็จพระบรมราชนก การที่ย้อนเล่าความหลังมานี้ก็เพื่อชี้ให้เห็นว่าบรรพบุรุษของข้าพเจ้าได้รับพระมหากรุณาธิคุณ ทรงชุบเลี้ยงตลอดมา ฉะนั้น เมื่อสิ้นบุญคุณพ่อและคุณแม่ของข้าพเจ้าแล้ว ข้าพเจ้าจึงได้รับพระมหากรุณาธิคุณจากสมเด็จฯ ได้ทรงชุบเลี้ยง และให้การศึกษาต่อมา ส่วนพี่ฉายคงได้เข้ามาอยู่ในวังสระปทุมก่อนข้าพเจ้านานแล้ว

ชีวิตของข้าพเจ้าขาดพ่อและแม่ก็จริงอยู่ แต่ข้าพเจ้าก็มีความรู้สึกว่าไม่ขาดความอบอุ่นรู้สึกมีความหวัง มีที่พึ่ง เป็นสุข สนุกสนาน ข้าพเจ้ายังจำ ม.ร.ว. มาลัยพันธ์ จักรพันธ์ เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่า ในเวลาเย็น ๆ คุณหญิงกับ ม.จ. หญิงศกุนตลา สวัสดิวัฒน์ จะต้องไปจูงข้าพเจ้าไปวิ่งเล่นที่สนามหน้าพระตำหนักทุกวัน ข้าพเจ้านั้นยังเล็กอยู่มาก พูดได้เป็นอยู่คำเดียว คือเรียกชื่อตัวเองว่า "น้อยจ๋า น้อยจ๋า" ทั้งนี้ก็เพราะนอกจากพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จ ฯ แล้วข้าพเจ้ายังมีพี่ฉาย พี่สาวคนโตร่วมสายโลหิตของข้าพเจ้าอีกคนหนึ่งที่คอยดูแลปกป้องคุ้มครอง

เอาใจใส่ ให้คำแนะนำชี้ทางที่เหมาะสมถูกต้องในการดำเนินชีวิตให้แก่ข้าพเจ้าอยู่ตลอดมาเสมอด้วยมารดาที่จะพึงมีต่อลูกอยู่ทุกประการ เช่นการที่ข้าพเจ้าได้มีครอบครัวที่เรียบร้อยเป็นสุขมาจนตราบเท่าทุกวันนี้ก็ด้วยความปรารถนาดี และความคิดอันรอบคอบ เห็นกาลไกลของพี่ฉายได้เลือกเฟ้นจัดสรรคู่ชีวิตอันประเสริฐมาให้ข้าพเจ้า ตลอดจนการพิจารณาหาวิธีการ และบุคคลที่จะทูลขอพระอนุญาตต่อสมเด็จ ฯ ในการสู่ขอตัวข้าพเจ้าให้เป็นผลสำเร็จ ด้วยเพราะเรื่องการทูลขอข้าหลวงของสมเด็จ ฯ นั้นไม่ใช่เรื่องจะทำได้ง่าย ๆ นัก ในการนี้ท่านแต๋ว (ม.จ.หญิงนาราวดี เทวกุล) ได้ทรงพระกรุณาช่วยเป็นธุระจัดการทูลสมเด็จ ฯ จนทรงพระอนุญาตให้ข้าพเจ้าทำการสมรสในวังสระปทุมได้เป็นที่เรียบร้อย และสมเด็จ ฯ ได้ทรงรับสั่งให้ ม.จ. ไขศรี ปราโมทย์ทรงจัดการงานสมรสให้ด้วย นับว่าท่านแต๋วและหม่อมเจ้าไขศรี พี่ฉายได้เป็นผู้ที่เกี่ยวข้อง และมีส่วนสนับสนุนในเรื่องชีวิตของข้าพเจ้าอยู่อย่างมาก ข้าพเจ้าจึงขอบันทึกคุณงามความดีของ ม.จ.หญิง นาราวดี เทวกุล ม.จ.หญิงไขศรี ปราโมทย์ และพี่ฉายไว้ ณ ที่นี้ด้วยความขอบพระคุณอย่างสูง พี่ฉายเป็นคนที่รักการศึกษาอยู่มาก อันคนที่รักการศึกษานั้นย่อมจะเกิดสติปัญญามาใช้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ ช่วยเหลือข้าพเจ้าผู้เป็น

น้องเล็กอยู่เสมอมา จึงมีเหตุการณ์อื่น ๆ อีกมากมายที่ไม่สามารถจะกล่าวถึงอย่างครบถ้วนไว้ในที่นี้ ข้อเท็จจริงย่อมประจักษ์อยู่แก่ใจของข้าพเจ้าและผู้ที่รู้จักพี่ฉายดีอยู่แล้ว

เนื่องในโอกาสวันฌาปนกิจศพของพี่ฉายนี้ ข้าพเจ้าขอกราบคารวะดวงวิญญาณของพี่ฉายด้วยความเคารพอย่างสูง และขอตั้งจิตอธิษฐานด้วยอำนาจคุณงามความดีทั้งปวงทุกสิ่งทุกอย่างที่พี่ฉายได้พึงปฏิบัติให้แก่ข้าพเจ้าและคนอื่น ๆ มาตลอดชีวิต และผลบุญกุศลที่ข้าพเจ้าและญาติมิตรทั้งปวงตั้งใจบำเพ็ญอุทิศให้ในครั้งนี้ และโอกาสต่อ ๆ ไป จงเป็นปัจจัยนำให้ดวงวิญญาณพี่ฉายไปสู่สุขคติในสัมปรายภพ หากจะมีทางทราบได้ด้วยวิธีใดก็ตาม ก็ขอได้โปรดรับทราบด้วยเถิดว่า ข้าพเจ้ารู้สึกอาลัยพี่ฉายเป็นอย่างยิ่ง ข้าพเจ้ามีพี่น้องด้วยกัน ๔ คน ได้สูญเสียพี่ฉวีผ่องไปยังไม่ทันไร ก็ต้องมาเสียพี่ฉายอีกในเวลาอันใกล้เคียงกัน ความโศรกเศร้า อาลัย เสียดาย ย่อมต้องมีอย่างหนักอยู่แน่นอน ความรัก เคารพ ระลึกถึง ที่ข้าพเจ้ามีอยู่ต่อคุณพ่อคุณแม่เพียงใด ข้าพเจ้าก็มีความรู้สึกเช่นนั้นต่อพี่ฉายไม่ยิ่งหย่อนกว่ากันเลย เป็นความรู้สึกที่ตื้นตันแต่ก็ลึกซึ้ง ละเอียดอ่อน เกินกว่าที่ข้าพเจ้าจะบรรยายถ่ายทอดออกมาเป็นตัวอักษรได้อีกต่อไปแล้ว

ฉอเลาะ ศิริสัมพันธ์

การเลี้ยงส่ง หม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา
กลับจากฟิลิปปินส์ (คนนั่งกลางติดดอกไม้)

ระลึกถึงโฉมฉาย

วันที่ ๑๕ สิงหาคม ประมาณ ๘ นาฬิกา ดิฉันได้รับโทรศัพท์จากคุณฉอเลาะ ศิริสัมพันธ์ ว่า "พี่ฉายเสียแล้ว จะอาบน้ำศพที่วัดโสมนัสฯ เย็นวันนี้" ดิฉันตกใจและเสียใจเป็นอย่างยิ่ง เพราะไม่เคยทราบข่าวเจ็บป่วยของเธอมาแต่ก่อนเลย พอทราบก็เป็นข่าวร้ายตายจากไป ดิฉันเองกำลังไม่สบาย ไม่สามารถจะไปอาบน้ำและทำบุญให้เธอได้ด้วยตนเอง ต่อมาคุณฉอเลาะ ขอให้เขียนคำไว้อาลัยรีบเร่งอย่างกระทันหัน ดิฉันรับเขียนให้ทั้งที่ตนเองยังไม่หายเป็นปกติ พยายามฟื้นความจำเขียนเท่าที่คิดได้ การเขียนนี้หนักไปทางพฤติการณ์ของชีวิตพวกเรา "คณะอัฐสหาย" ซึ่งยังเป็นนักเรียนอยู่ในโรงเรียนราชินี

โฉมฉาย เสมรบุณย์ หรือหม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา เป็นเพื่อนร่วมสุขร่วมสนุก และร่วมทุกข์กับพวกเราตลอดชีวิตที่อยู่ร่วมสถาบันเดียวกัน ชีวิตที่มีความสุขก็คือ หอบขนมทุกสิ่งทุกอย่างเข้าไปซุกซ่อนในตู้เรียน แอบรับประทาน แอบส่งให้เพื่อนในเวลาครูเผลอ บางครั้งถ้าถูกจับได้ก็ถูกดุ การดุของครูอาจารย์สมัยนั้นรู้สึกแฝงความเมตตากรุณาไว้อยู่ภายในเสมอ ความสนุกของพวกเรา ขว้างปามะม่วงตั้งแต่ผลยังอ่อน เก็บลูกเชอร์รี่ เก็บช่อมะม่วง หักกิ่งชมภู่มารับประทานกับเกลือ สิ่งใดที่ครูและแม่บ้านหวงคอยจับอยู่ก็ยิ่งเพิ่มความสนุก

ยุให้ทำมากขึ้น อีกอย่างหนึ่งที่สนุกที่สุดก็คือเวลาอาจารย์พิเศษ (ผู้ชาย) มาสอน ขณะที่อาจารย์เข้าห้องเรียนศิษย์นั่งเต็มทุกโต๊ะ พออาจารย์หันหลังเขียนกระดานดำ พวกเราก็ทะยอยมุดเก้าอี้หนีทีละคนสองคนจนเกือบหมดห้อง ถ้าวันไหนนั่งอยู่เต็มไม่หนีก็เขียนการ์ตูนรูปอาจารย์ท่าต่าง ๆ ส่งดูกันทั่วห้องแล้วก็หัวเราะกันเหมือนไม่มีอาจารย์อยู่ในนั้น บางครั้งก็ดักชวนคุยอยู่นอกห้องจนเกือบหมดเวลาสอน ต่อมาอยากจะเป็นคนดังมีชื่อเป็นนักเขียน รวมพรรคพวกได้ ๙ คน มี โฉมฉาย เสมรบุณย์ (หม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา) ภิญ บุรณฤกษ์ (ภิญทิพย์ สิงหลกะ)ฟู เนียวกุล (คุณหญิงฟูเกียรต์ ประทีปเสน) อนงค์ สิงหเสนี (คุณหญิงอนงค์ สิงหเสนี) (ศิริราชไมตรี) สี่สหายที่กล่าวนี้ได้ถึงแก่กรรมไปแล้ว ที่ยังคงมีชีวิตอยู่ วิมลา ศุภมิตร (วิมลา บุรานนท์) สำเนียง ปัทมจินดา (สำเนียง ภิรมย์ภักดี) ม.ล. มาลี อิศรศักดิ ม.ล. แสงโสม ดารากร คือตัวดิฉันเอง จัดการออกหนังสือพิมพ์บันเทิงรายเดือน ความจริงช่วยกันเขียนด้วยมือในสมุดปกแข็งมีเรื่องเริงรมย์ ความรู้ทั่วไป โครงกลอน ทายปริศนาการ์ตูน ฯ ภาพหน้าปกและหัวเรื่องงดงาม ผู้ใดถนัดทางไหนก็รับไปทำ ออกเดือนละ ๑ เล่ม เราตั้งชื่อหนังสือนี้ว่า 'อัฐสหาย' ผู้ที่เป็นสมาชิกจะต้องเสียค่าบำรุงคือสมุดปกแข็ง สมาชิกเวียนกันอ่านจะเก็บไว้ได้เพียง ๒๔ ชั่วโมงเท่านั้น เล่มปฐมฤกษ์ออกไปได้โดยสวัสดี สมาชิกนิยมมากบ้าง

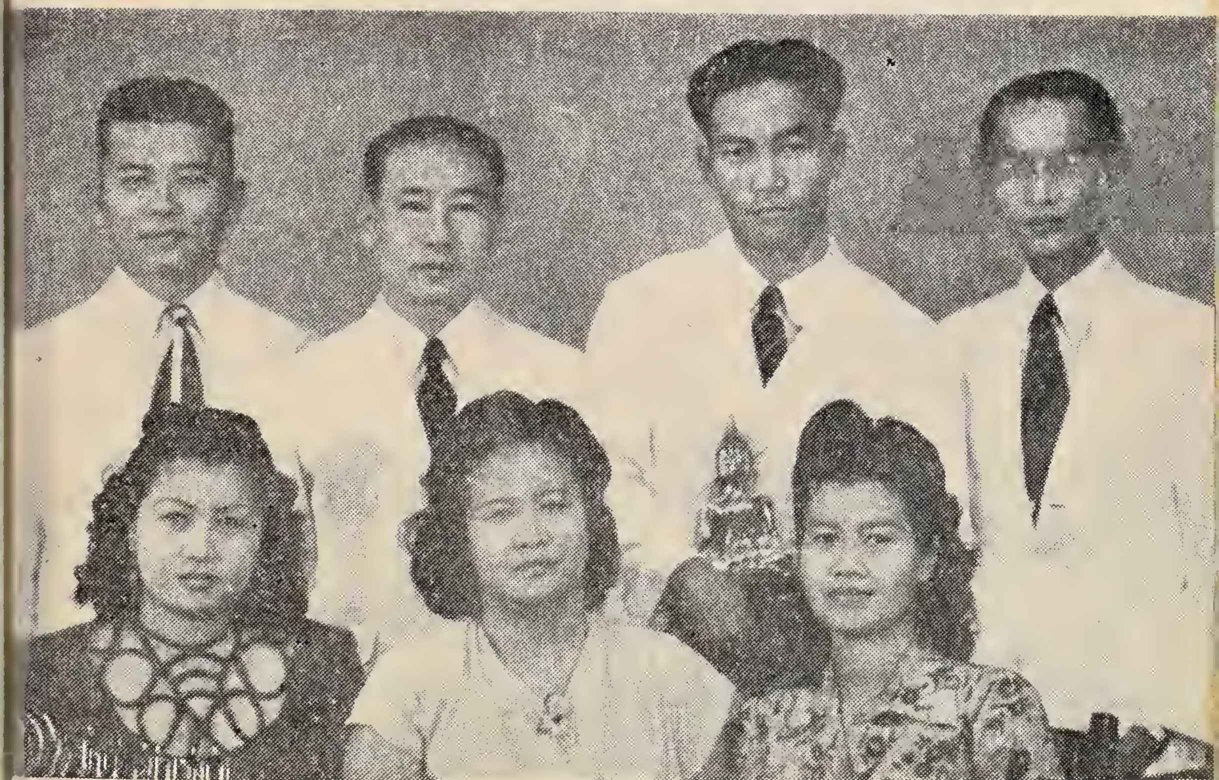
ก็เขียนเรื่องเริงรมย์ ความรู้ โครงกลอน ส่งมาให้เพื่อลงในเล่มที่จะออกต่อไป ไม่เป็นอันเล่าเรียนหนังสือทั้งเจ้าหน้าที่และสมาชิก ภายหลังปรากฏว่า 'หนังสืออัฐสหาย' นี้ ไม่เฉพาะอ่านกันภายในเท่านั้น ขยายออกนอกโรงเรียนด้วย จนมีผู้ทำล้อขึ้นมา ความทรงทราบถึงท่านอาจารย์ผู้สอนจับสาเหตุได้ว่าทำไมจึงไม่เป็นอันเรียนและเรียนเลวกันไปหมด วันนั้นเป็นวันเศร้าสลดที่สุดพอเข้าห้องเรียนก็ถูกกริ้วแทนการสอน ยังซ้ำถูกภาคโทษอีกว่าถ้าขืนผ่าผืนทำอีกจะทูลท่านอาจารย์ใหญ่ให้ลงโทษในวันประชุมนักเรียน พวกเราแก่นก็จริง แต่มีความเคารพยำเกรงครูอาจารย์มาก มีความทุกข์กลัวจะถูกลงโทษในที่ประชุม แต่ทุกข์มากคือออกหนังสืออีกไม่ได้

โฉมฉาย นอกจากเกี่ยวดองเป็นญาติ เป็นข้าในวังเช่นเดียวกับดิฉันแล้ว ยังเป็นเพื่อนที่ดีของพวกเรา เธอเป็นคนฉลาด เรียนหนังสือเก่ง อารมณ์เย็น เป็นคนสนุก ไม่รู้หวั่นหวาดต่อความทุกข์ แม้แต่ตนเองกำลังผจญอยู่ ไม่เคยโกรธเพื่อนแม้จะถูกว่าอย่างรุนแรง เธอได้รับพรสวรรค์ประทานความน่ารักความมีเสน่ห์ให้เธอ ถ้าเธอคบกับท่านผู้ใด ผู้ใหญ่หรือเด็กก็ตามต้องหลงไหลชอบเธอทุกคน บัดนี้เธอก็จากโลกนี้ไปแล้วด้วยความสงบ ทิ้งพวกเราให้วุ่นวายอยู่บนโลกอันกว้างใหญ่นี้ต่อไป

เราคณะอัฐสหายได้นำพวงมาลาไปสักการะและบำเพ็ญกุศลอุทิศให้แด่เพื่อนด้วยความรักและอาลัย วิญญาณของเพื่อนจะสถิตย์อยู่ ณ ที่ใดภพใดก็ตาม โปรดมารับอนุโมทนาส่วนกุศลที่พวกเพื่อนได้บำเพ็ญบุญและกล่าวอุทิศให้ และขอให้หม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา มีความสุขสมบูรณ์อยู่ในโลกทิพย์นั้นด้วย.

แสงโสม กฤษณามระ

๖ กันยายน ๒๕๑๗

ครอบครัวหม่อมโฉมฉาย

ยืน จากซ้ายไปขวา อำพล ศิริสัมพันธ์ ม.จ. เฉลิมศรี สวัสดิวัฒน์

พ.ต.ท.อนันต์ เสมรบุณย์ อาจารย์จรูญ วงศายัณห์

นั่ง อาจารย์ฉวีผ่อง วงศายัณห์ หม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา

ฉอเลาะ ศิริสัมพันธ์

แด่พี่ฉายที่รัก

ข้าพเจ้ารู้จักกับพี่โฉมฉายมาตั้งแต่สมัยที่ข้าพเจ้าอยู่ในโรงเรียนราชินี แต่ตอนนั้นเรายังไม่สนิทสนมกัน เพราะพี่ฉายเรียนสูงกว่าข้าพเจ้าหลายรุ่น มาเมื่อข้าพเจ้าเข้าเรียนแผนกอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณมหาวิทยาลัยในปี ๒๔๗๖ นั้น พี่ฉายกลับเข้ามาเรียนชั้นเดียวกัน เราจึงเริ่มสนิทสนมกันมากตามปกตินักเรียนผู้หญิงในชั้นนี้ซึ่งมาจากสถานศึกษาต่าง ๆ กันก็จริงแต่ก็สนิทสนมกันอยู่แล้ว เพราะมีอยู่ด้วยกันเพียง ๑๒ คนเท่านั้น และยิ่งพี่ฉายเห็นว่าข้าพเจ้าเป็นนักเรียนราชินีรุ่นน้องก็จึงเพิ่มความเอ็นดูข้าพเจ้ามากขึ้น เมื่อไรที่ข้าพเจ้าไม่ค่อยจะเข้าใจวิชาภาษาอังกฤษหรือฝรั่งเศส ข้าพเจ้าก็มักจะถามจากพี่ฉาย เพราะดูเธอจะมีหัวทางภาษาต่างประเทศอยู่มากแต่พี่ฉายเรียนหนังสืออย่างสบาย ๆ ไม่มีการขมักเขม้นอะไรเลยจนอยากจะพูดว่าเรียนอย่างค่อนข้างขี้เกียจนิด ๆ ด้วยซ้ำไป เธอเป็นคนชอบสนุกไม่ชอบอะไรที่เคร่งเครียด ไม่ว่าจะเป็นด้านการเรียนหรือในเหตุการณ์ทั่วไป เห็นอะไรต่ออะไรไม่ค่อยจะสำคัญไปเสียหมด เวลาคิดจะทำอะไรก็มักจะคิดแต่ในแง่ที่ดี เล็งผลเลิศไม่ค่อยคำนึงถึงในด้านที่จะเสียหายเลย นี่อาจจะเป็นเพราะพี่ฉายเติบโตมาในวังสระปทุม มีชีวิตและการกินอยู่อย่างสบาย มีเงินจับจ่ายใช้สอยพอสมควร ไม่เคยมีเรื่องเดือดเนื้อร้อนใจ ไม่ต้องมีอะไรเป็นที่กังวล

จึงรู้จักแต่ความสุขเรื่อยมา พี่ฉายชอบฟังใคร ๆ เล่าเรื่องที่สนุกขบขัน และพอสบอารมณ์เมื่อไรก็จะหัวเราะแล้วหัวเราะอีก พี่ฉายชอบชวนข้าพเจ้าไปในที่ต่าง ๆ เมื่อมีโอกาสบางครั้งไปดูหนังด้วยกันแต่ไม่บ่อยนัก จำได้ว่าปีละประมาณ ๒-๓ ครั้ง บางทีก็ไปในงานแสดงต่าง ๆ ซึ่งในสมัยนั้นก็นาน ๆ จะมีสักครั้ง มีอยู่ครั้งหนึ่งซึ่งข้าพเจ้าจะไม่มีวันลืมจนตราบเท่าวันตายของข้าพเจ้า คือเมื่อตอนพระบาทสมเด็จพระปกเกล้า ฯ และสมเด็จพระนางเจ้ารำไพพรรณีเสด็จยุโรปในปี ๒๔๗๗ ทางราชการได้จัดพิธีส่งเสด็จอย่างมโหฬาร พี่ฉายไปได้บัตรสำหรับเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทที่ท่าราชวรดิตถ์มา และมาชวนข้าพเจ้าไป จำได้ว่าเราเห่อกันมากและไปเร็วกว่าเวลาตั้งเยอะแยะ ฉนั้นจึงยังไม่ค่อยมีผู้คน เราไม่ได้เฉลียวใจสักนิดที่จะดูว่าบัตรของเรานั้นสำหรับคนประเภทไหน อาจจะเป็นเพราะเราตื่นเต้นเกินไปอย่างหนึ่งหรือไม่ก็โง่พอที่ไม่ได้ถามเจ้าหน้าที่เลยว่าเราควรจะนั่งที่ไหน อยู่ ๆ ก็เดินสุ่มสี่สุ่มห้าไปเลือกที่นั่งเอาตามสบายและไม่เห็นมีใครมาตรวจตราห้ามปรามเลย นั่งไปนาน ๆ เข้าใกล้จะถึงเวลาเสด็จ ผู้คนในเต๊นท์นั้นจวนจะเต็ม พี่ฉายจึงรู้สึกตัว กระซิบบอกข้าพเจ้าว่า "ฉลบ" พี่ว่าเรานั่งผิดที่เสียแล้ว ในที่นี้มีแต่เจ้าใหญ่นายโตทั้งนั้น พอข้าพเจ้าได้ฟังก็ใจหายวูบหมดค่อย ๆ เหลือบไปรอบ ๆ ก็เห็นจริงอย่างว่า มีแต่คนแต่งตัวเต็มยศกันทั้งนั้น พวกคนเหล่านั้นเองก็กำลังมองดูเราด้วยความสงสัยว่า ผู้หญิงสองคนแต่งตัวปอน ๆ เข้าไปนั่ง

ในเต้นท์นั้นได้อย่างไร (ตอนนั้นเราแต่งตัวอย่างไปเรียนหนังสือธรรมดา และนิสิตหญิงจุฬาฯ สมัยนั้นยังไม่มีเครื่องแบบ เพียงแต่นุ่งผ้าซิ่นสีคล้ำ ๆ และใส่เสื้อขาวแต่ก็ใส่ถุงน่องรองเท้าเรียบร้อย) ทั้งพี่ฉายและข้าพเจ้านั่งคอยด้วยหัวใจอันระทึกว่า เมื่อไรจะมีคนมาไล่เราออกไป แต่ปรากฏว่าไม่มีใครมารบกวนเราเลยจนกระทั่งเสร็จพิธีหลังจากวันนั้นแล้ว เมื่อข้าพเจ้านึกถึงเรื่องนี้ขึ้นเมื่อไรใจมันก็ยังหายวูบ ๆ อยู่อีกตั้งเป็นเวลานานหลายเดือน เราไม่ได้เล่าเรื่องนี้ให้เพื่อน ๆ ฟังเลยเพราะขายหน้าในความเป็นของเรา แต่ข้าพเจ้าแอบกระเซ้าพี่ฉายบ่อย ๆ ว่า "เมื่อไหร่จะไปหาบัตรสำหรับไปไหน ๆ มาอีกล่ะ" พอพี่ฉายได้ฟังทีไรก็หัวเราะกิ๊ก ๆ ข้าพเจ้าคิดว่าชีวิตของพี่ฉายตอนนั้นเป็นชีวิตที่มีความสุขมากที่สุดตอนหนึ่ง

เมื่อจบอักษรศาสตร์ปี ๒ แล้ว เราไปเรียน ป.ม. ด้วยกันที่หอวังและจบพร้อมกัน หลังจากที่จบแล้วไม่นาน ทั้งพี่ฉายและข้าพเจ้าไปต่างประเทศ แต่ไปคนละประเทศ จึงไม่มีโอกาสพบกันเป็นเวลาหลายปี เมื่อกลับจากต่างประเทศแล้ว เป็นระยะที่ข้าพเจ้าเร่งทำงานเพื่อก่อร่างสร้างตัวจึงขาดการพบปะกับเพื่อน ๆ รวมทั้งพี่ฉายด้วย เรามาพบกันอีกครั้งหนึ่งก็ตอนที่พี่ฉายได้เป็นหม่อมของท่านเฉลิมศรี ฯ แล้ว และพี่ฉายได้เอาหลานมาฝากเข้าโรงเรียนของข้าพเจ้า ตอนที่เราได้พบกันบ่อยที่สุด ทั้งที่โรงเรียนข้าพเจ้าเอง และตามบ้านเพื่อนฝูง เพราะ

ท่านเฉลิมฯ ทรงคุ้นเคยกับพวกพ้องของข้าพเจ้าบางคนด้วย ข้าพเจ้าสังเกตว่าชีวิตของพี่ฉายในระยะนี้ก็นับว่ามีความสุขมากพอใช้ เพราะมีท่านชายซึ่งคอยรับสั่งขำ ๆ ตลก ๆ ทำให้ได้หัวเราะอยู่เสมอ เช่นครั้งหนึ่งในงานเลี้ยงแห่งหนึ่ง ข้าพเจ้าเห็นใคร ๆ เขากินอิ่มกันจวนจะหมดแล้ว แต่ตัวข้าพเจ้าเองเป็นคนกินช้า เพิ่งจะกินไปได้ครึ่งเดียว จึงทูลขอร้องท่านเฉลิมฯ ให้ทรงคอยด้วยเพราะข้าพเจ้าอายที่จะกินอิ่มทีหลังเพื่อนอยู่คนเดียว ท่านรับสั่งว่า "อายทำไม รู้หรือเปล่า ผู้ดีน่ะเขาดูกันที่กินด้วยนะ เธอกินช้าน่ะ เป็นผู้ดีแท้รู้ไหม พุทโธ่ ยังไม่รู้ตัวอีกหรือนี่" เท่านั้นแหละพี่ฉายหัวเราะแล้วหัวเราะอีกชอบใหญ่ ข้าพเจ้าเองก็อดขำในพระสุรเสียงของท่านชายไม่ได้ เลยต้องพลอยหัวเราะไปด้วย

ต่อมาเมื่อท่านเฉลิมศรีฯ และพี่ฉายย้ายออกจากวังสระปทุมไปปลูกบ้านอยู่ตรอกจันทรเราก็ได้พบกันน้อยลง ระยะนี้พี่ฉายเริ่มมีสุขภาพเสื่อมโทรมลงเล็กน้อย สังเกตดูเดินเหินไม่ใคร่จะคล่อง แต่ทางด้านจิตใจก็ยังมีความสุขดี ตอนหลังงานของข้าพเจ้ารัดตัวมากขึ้นทั้งด้านโรงเรียนและด้านส่วนตัว เราจึงเกือบจะไม่ได้ติดต่อกันเลย ครั้นแล้วจู่ๆวันหนึ่งพี่ฉายก็โทรศัพท์มาบอกข้าพเจ้าว่าท่านชายสิ้นพระชนม์เสียแล้ว ข้าพเจ้าเสียใจมากที่ไม่ได้ไปเยี่ยมเยียนท่าน แต่ข้าพเจ้าได้ไปงานพระศพท่านหลายครั้งและได้สังเกตเห็นความเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายในตัวพี่ฉายไม่มีร่องรอยแห่งความสนุกสนานเหลืออยู่ มีแต่เศร้าโศก ซบเซา

เหี่ยวแห้ง แก่ไปทันที และสุขภาพทรุดโซมลงไปอย่างมากมาย แต่ก็ยังไม่ถึงกับเจ็บป่วย ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าระยะนั้นข้าพเจ้ากำลังวุ่นอยู่กับงาน ติดต่อกับเพื่อน ๆ น้อยลง แต่กระนั้นข้าพเจ้าก็ยังคงเป็นศูนย์กลางของรุ่นอยู่ เมื่อไรที่ได้ข่าวเพื่อนรุ่นคนใดเจ็บป่วย หรือคุณพ่อคุณแม่ของใครถึงแก่กรรมหรือลูกของใครจะแต่งงาน หรือจะมีการนัดพบระหว่างรุ่นเมื่อไร ที่ไหน ข้าพเจ้าก็มักจะมีจดหมายเวียนบอกไปยังเพื่อน ๆ ทุกคน ข้าพเจ้าส่งจดหมายไปถึงพี่ฉายที่บ้านตรอกจันทร์ ๒-๓ ครั้ง แต่พี่ฉายไม่ได้ตอบมาเลย ตอนหลังข้าพเจ้าได้ข่าวแว่ว ๆ ว่าพี่ฉายไปอยู่กับคุณฉอเลาะน้องสาวคนเล็ก จึงส่งจดมายตามไปที่นั่น แต่ก็ไม่ได้รับตอบตามเคย ครั้งสุดท้ายจดหมายของข้าพเจ้าถูกทางไปรษณีย์ส่งคืนมา ข้าพเจ้าจึงโทรศัพท์ไปถามคุณฉอเลาะ ก็ได้ทราบว่าพี่ฉายไม่ได้อยู่ที่นั่นแล้ว แต่ไปปลูกบ้านอยู่ที่อื่น ซึ่งเขาก็จำเลขบ้านไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงเป็นอันขาดการติดต่อกับพี่ฉายตั้งแต่นั้นมา

ข้าพเจ้าคอยตรวจสอบแก้ไขที่อยู่ของเพื่อน ๆ เสมออย่างน้อยปีละครั้ง เพราะบางคนย้ายบ้านเปลี่ยนเลขหมายโทรศัพท์ ในชื่อเพื่อนรุ่นจุฬา ฯ ครั้งหลังสุดนี้มีแต่ชื่อพี่ฉายอยู่เฉย ๆ ส่วนที่อยู่นั้นเว้นว่างไว้ทุกครั้งที่ข้าพเจ้าเปิดดูสมุดนี้ ข้าพเจ้าก็คิดและตั้งใจว่าจะต้องไปหาพี่ฉายให้พบ อยากจะไปรู้จักบ้านใหม่ไว้ (เพราะตามปกติคนรถของข้าพเจ้าจะต้องรู้จักบ้านของเพื่อนของข้าพเจ้าทุกคน) แต่เวลามันไม่อำนวย

เสียเลย ข้าพเจ้าได้แต่หวัง แต่ยังไม่มีโอกาสจะไปสักทีครั้นแล้วเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๑๗ คุณฉอเลาะก็โทรศัพท์มาบอกว่าพี่ฉายถึงแก่กรรมเสียแล้ว

พี่ฉายขา หนูเสียใจและเศร้าใจมากจริง ๆ หนูไม่เคยได้ระแคะระคายเลยว่าพี่ป่วยมาตั้งแต่เมื่อไรหนูเพิ่งทราบรายละเอียดทั้งหมดเมื่อวันรดน้ำศพพี่นั่นเอง และตอนนั้นหนูทั้งตกใจและปลาดใจแทบจะไม่เชื่อสายตาเลยว่านั่นคือพี่ พี่เคยเป็นคนอ้วนพี แต่กลายเป็นผอมเล็กเกือบจะไม่ถึงครึ่งของเดิม เพื่อนบางคนบอกว่าเมื่อตอนพบพี่ที่งานศพคุณฉวีผ่อง น้องคนกลางของพี่เมื่อเดือนเมษายน ๒๕๑๗ นี้ พี่ก็ผอมมากอยู่แล้ว ขณะนั้นหนูไปต่างประเทศ ไม่มีโอกาสมาในงานศพคุณฉวีผ่องก็จึงไม่ได้พบกับพี่ตอนนั้น ถ้าหนูได้เห็น ได้พบพี่ หนูก็คงจะได้มาเยี่ยมเยียนพี่ อย่างน้อยก็จะต้องอีกหลายหลายครั้ง ก่อนที่พี่จะจากไป

เพื่อนอีกหลายคนบอกว่าพี่พ้นการทนทุกข์ทรมานไปแล้ว และบางนี้คงจะกำลังเป็นสุข เพราะขณะที่พี่มีชีวิตอยู่ในระยะท้ายนี้ โรคภัยหลายอย่างมันรุมกันเล่นงานพี่มากเหลือเกิน หนูฟังรายละเอียดแล้วก็สงสารพี่จับใจ หนูอดคิดไม่ได้ว่าเราเคยสนุกสนานมาด้วยกัน เคยคบหาสมาคมใกล้ชิดกันมาหลายยุคหลายสมัย ไม่น่าเลยที่ในระยะสุดท้ายนี้หนูกลับไม่ได้มีโอกาสเยี่ยมเยียนพี่หรืออย่างน้อยได้เห็นพี่ก่อนที่ชีวิตของพี่จะดับไป

หนูได้พยายามติดต่อเพื่อน ๆ รุ่นเรา หลายคนไปอยู่เสียที่หัวเมือง ๓-๔ กำลังป่วยด้วยโรคต่าง ๆ กัน แต่กระนั้นเมื่อวันที่๒๐ สิงหาคม ๒๕๑๗ ถึงแม้ฝนจะกระหน่ำลงมา เราก็ยังรวมกัน[redacted]ได้๑๐คน และได้มาเคารพและทำบุญให้ศพพี่ หนูหวังว่าถ้าพี่ได้รับทราบด้วยญาณวิถีใด ๆ พี่คงจะปลื้มใจนะคะ พี่ขา พวกรุ่นเราเวลานี้ก็กำลังใกล้อายุขัยเข้ามาทุกคนแล้ว ไม่รู้ว่าวันนี้หรือพรุ่งนี้ใครคนไหนจะไปก่อน เวลานี้พี่ไปแล้ว ไปมีความสุขสงบ ปล่อยให้พวกเรายังดิ้นรนต่อสู้ชีวิตต่อไปอีกขณะนี้หนูไม่สามารถจะทำอะไรให้พี่ได้ นอกจะขอสวดมนต์ภาวนาให้ดวงวิญญาณของพี่ได้เสวยสุขอย่างสมบูรณ์ในสัมปรายภพและถ้าโลกหน้ามีจริง ก็ให้เราได้ไปพบกัน ไปสนุกสนานร่วมกันอย่างสมัยเมื่อเป็นนักเรียนนะคะ

จากน้องที่รักและคิดถึงพี่อยู่เสมอ

ฉลบชลัยย์ พลางกูร

ระลึกถึงหม่อมโฉมฉาย

ข้าพเจ้ารู้จักหม่อมโฉมฉายมาเป็นเวลานานมาก นับตั้งแต่สมัยที่เราอยู่ในพระบรมมหาราชวังด้วยกัน หม่อมโฉมฉายเป็นข้าหลวงสมเด็จพระศรีสวรินทิรา บรมราชเทวี พระพันวัสสาอัยยิกาเจ้า และข้าพเจ้าเป็นข้าหลวงสมเด็จพระปิตุฉาเจ้า เจ้าฟ้ากรมหลวงเพชรบุรีราช-สิรินธร ซึ่งเราเรียกกันสั้น ๆ ว่าสมเด็จและทูนกระหม่อม ทั้งสมเด็จและทูนกระหม่อมทรงเป็นเจ้านายที่ยากจะหาสตรีใดเทียบ ทรงมีทัศนทางการศึกษาที่กว้างไปไกลในสมัยที่บิดามารดาส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญในอันที่จะให้ธิดาได้ศึกษาเล่าเรียนจนถึงขั้นสูง แต่ทั้งสองพระองค์ได้ทรงส่งเสริมผู้ที่อยู่ในพระอุปการะทุกคนให้ศึกษาได้สูงสุดเท่าที่แต่ละคนจะสามารถไปได้ ได้ทรงส่งพวกเราข้าหลวงส่วนใหญ่ให้มาเรียนหนังสือกันที่โรงเรียนราชินีสุนันทาลัย (ปากคลองตลาด) และให้มาอยู่ในพระบรมมหาราชวังซึ่งตั้งอยู่ใกล้กับโรงเรียน และยังได้ประทานรถยนต์ให้รับส่งอีกด้วย ข้าพเจ้าต้องย้ายมาจากวังพญาไท ซึ่งเป็นที่ประทับของทูนกระหม่อม และมาเข้าเรียนชั้นประถมปีที่ ๓ ซึ่งสมัยนั้นเป็นชั้นสูงสุดของระดับประถมศึกษา หม่อมโฉมฉายมาอยู่ทีหลัง มาจากวังสระประทุมซึ่งเป็นที่ประทับของสมเด็จ มาเข้าชั้นมัธยม แต่จะเป็นชั้นใดจำไม่ได้แน่ ทราบแต่ได้ศึกษามาจากโรงเรียนเซ็นต์โยเซ็ฟ

คอนแวนต์ ข้าพเจ้าจำได้ดีเกี่ยวกับหม่อมโฉมฉายในตอนนั้น คือเป็นผู้มีความรู้ทางด้านภาษาดีมาก โดยเฉพาะภาษาฝรั่งเศส และชอบอ่านหนังสือวรรณคดีต่างประเทศ เมื่ออ่านแล้วก็มักจะมาเล่าให้พวกเราฟัง ซึ่งเราก็ล้อมฟังกันอย่างติดอกติดใจ หม่อมโฉมฉายเป็นนักเรียนดีของโรงเรียน เป็นที่ถูกใจครูอาจารย์ ดังจะเห็นได้ว่าเป็นคนโปรดและเป็นผู้ใกล้ชิดกับท่านอาจารย์ใหญ่หม่อมเจ้าหญิงอัจฉราฉวี เทวกุล ตลอดมาตั้งแต่ครั้งยังเป็นนักเรียนของท่าน

เมื่อหม่อมโฉมฉายสำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมบริบูรณ์แล้ว ได้สามารถเข้าศึกษาต่อขั้นมหาวิทยาลัยซึ่งในสมัยนั้นมีสตรีน้อยคนที่จะเรียนได้ถึงระดับนี้ โดยเฉพาะคณะแพทยศาสตรจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย หม่อมโฉมฉายได้เรียนจนถึงปีสุดท้ายของคณะ แต่เป็นที่น่าเสียดายอย่างยิ่งที่ไม่สามารถเรียนจนสำเร็จเนื่องจากสุขภาพไม่อำนวย แต่ความที่เป็นคนชอบศึกษาหาความรู้และมีความถนัดทางด้านภาษาเป็นทุนอยู่หม่อมโฉมฉายจึงได้ย้อนกลับมาตั้งต้นเรียนทางด้านอักษรศาสตร์ซึ่งก็กลายเป็นใหม่หลังข้าพเจ้าไป ๒–๓ ปีทั้ง ๆ ที่เมื่อตอนที่ข้าพเจ้าจะเข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยแห่งนี้ ทูลกระหม่อมได้ทรงมอบให้หม่อมโฉมฉายจัดการทำเรื่องเข้าให้ในฐานะที่เป็นนิสิตอยู่แล้ว เมื่อหม่อมโฉมฉายสำเร็จจากจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัยแล้วก็ยังได้หาโอกาสไปศึกษาต่อที่ประเทศฟิลิปปินส์อีก

เมื่อก่อนไปฟิลิปปินส์นั้น หม่อมโฉมฉายและข้าพเจ้าก็ได้รับราชการเป็นครูอยู่ที่เดียวกันอีก จึงทำให้ความสัมพันธ์ใกล้ชิดยิ่งขึ้น โรงเรียนที่เราทำการสอนอยู่นั้นคือโรงเรียนเบญจมราชาลัยและต่อมาโรงเรียนฝึกหัดครูสวนสุนันทา ซึ่งเพิ่งตั้งขึ้นใหม่ และย้ายอาจารย์ที่จบจากมหาวิทยาลัยมารวมอยู่หลายคนเมื่อกลับจากฟิลิปปินส์แล้วหม่อมโฉมฉายได้ไปทำงานที่กรมวิทยาศาสตร์ในสาขาวิชาที่ไปศึกษาต่อแต่ต่อมาได้ประสบกับความเคราะห์ร้ายอย่างยิ่ง คือได้ป่วยลงด้วยเส้นโลหิตฝอยแตก จึงต้องหยุดรักษาตัวอยู่ระยะหนึ่ง เมื่อสุขภาพดีขึ้นได้กลับไปทำงานอีกครั้งหนึ่งในโรงงานยาสูบและในตอนท้ายท่านอาจารย์ใหญ่โรงเรียนราชินีสุนันทาลัยได้ทรงให้มาช่วยงานโรงเรียน จนกระทั่งได้ล้มป่วยลงอีก และได้ออกจากงานไปในที่สุดข้าพเจ้ารู้สึกเศร้าใจเป็นอันมาก เมื่อทราบข่าวมรณกรรมเพราะครั้งสุดท้ายที่พบกันในงานศพอาจารย์ฉวีผ่อง น้องสาวนั้น เป็นเวลาต่างกันเพียงไม่กี่เดือนเท่านั้น

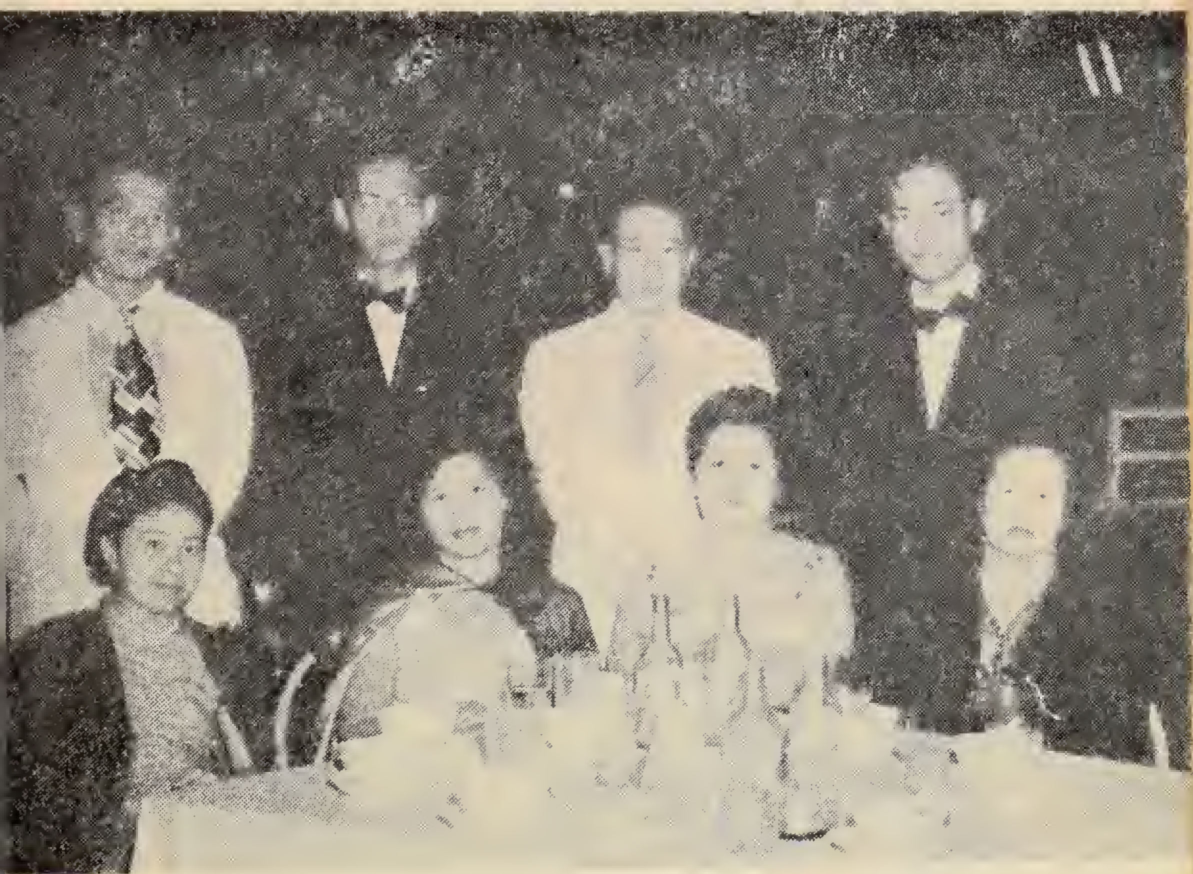
เมื่อรำลึกถึงหม่อมโฉมฉายทีไร ข้าพเจ้าเห็นภาพเพื่อนที่ดี มีอุปนิสัยสนุกสนาน เอื้อเฟื้อจริงใจกับมิตรสหาย และมักจะเดือดร้อนแทนเพื่อนเป็นที่สุด ถ้ารู้สึกว่าเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น ดังนั้นหม่อมโฉมฉายจึงเป็นที่ชอบพอรักใคร่ของผู้ที่รู้จักสนิทสนมอย่างแท้จริง และเป็น "พี่ฉาย" ของผู้ที่อ่อนกว่าแทบทั้งนั้น ซึ่งรวมทั้งตัวข้าพเจ้าที่รักน้ำใจเขามาก ในด้านความเป็นครู หม่อมโฉมฉายมีทั้งความรู้และความ

สามารถทำให้การเรียนการสอนมีผลดี เป็นที่นิยมรักใคร่ของนักเรียนและผู้ร่วมงาน ในด้านความสัมพันธ์กับผู้ใหญ่ ก็เป็นผู้ที่ได้รับความเอ็นดูนับตั้งแต่สมเด็จซึ่งโปรดปรานและทรงพระกรุณาเป็นพิเศษตลอดจนถึงท่านอาจารย์ใหญ่ และผู้ใหญ่อื่น ๆ ในด้านงานอดิเรกหม่อมโฉมฉายชอบวรรณกรรมมาก ได้แปลหนังสือไทยออกเป็นภาษาอังกฤษ และเขียนขึ้นเองเป็นภาษาอังกฤษ โดยรวบรวมจากเรื่องเก่า ๆ ที่น่ารู้ก็มีแต่ว่ายังมิได้มีโอกาสจัดพิมพ์ขึ้น

บัดนี้หม่อมโฉมฉายได้จากไปแล้ว แต่คุณความดีจะคงอยู่ตลอดไปในความรำลึกของ ญาติ ศิษย์ มิตรสหาย และผู้คุ้นเคย ขอให้ดวงวิญญาณของพี่ฉายที่รักจงประสบแต่ความสุข ในสัมปรายภพโน้นเถิด

พูนทรัพย์ นพวงศ์ ฯ

(ศาสตราจารย์ คุณหญิง พูนทรัพย์ นพวงศ์ ณ อยุธยา)

ครอบครัวหม่อมโฉมฉาย

จากซ้ายไปขวา ยืน อำพล ศิริสัมพันธ์ อาจารย์จรูญ วงศายัณห์

ม.จ.เฉลิมศรี สวัสดิวัฒน์ พ.ต.ท.อนันต์ เสมรบุณย์

แถวนั่งคนที่ ๒ จากซ้าย อาจารย์ ฉวีผ่อง วงศายัณห์ ฉอเลาะ ศิริสัมพันธ์

หม่อมโฉมฉาย สวัสดิวัฒน ณ อยุธยา

กลบบาทว์สุมเพลิง

ที่เรียกกันว่าวังหลวงหรือพระบรมมหาราชวัง ชั้นเดิมเป็นที่อยู่ของชนชาวจีน เมื่อพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกเสด็จขึ้นครองราชสมบัติ ทรงเลือกที่ตรงนี้จะสร้างเป็นที่ประทับ จึงให้พวกจีนย้ายไปอยู่ยังตำบลที่ทุกวันนี้เรียกว่า "สำเพ็ง" และได้ทรงสร้างเป็นพระบรมมหาราชวังขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๕ เล่ากันว่าตอนที่จะสร้างประตูนั้น ได้ขุดหลุมไว้เฉย ๆ แล้วมีคนซึ่งแท้จริงเป็นทหารนอกเครื่องแบบหมู่หนึ่ง เดินไปตามถนน และร้องเรียกชื่อ "อิน จัน มั่น คง" ถ้าใครเกิดไปขานรับเข้าก็นับว่าเคราะห์ร้ายมาก จะถูกทหารจับเอาไปลงหลุมให้เสากระแทกตายเป็นผีเฝ้าประตูวัง เมื่อดิฉันเป็นเด็ก เราต้องเข้าออกทางประตูที่อยู่ใกล้ท่าเตียน เรียกว่าประตูศรีสุดาวงศ์ มาหวนนึกถึงเรื่องที่เล่าต่อ ๆ กันมาแล้วอดเสียวไส้ไม่ได้เลย ที่ประตูมีธรณีใหญ่ เหยียบไม่ได้ต้องข้าม ดิฉันจำได้ว่าเคยเห็นผู้ชายคนหนึ่งมาหาญาติ โขลน (ตำรวจผู้หญิงในวัง) สั่งให้คอยอยู่ที่หน้าประตู แกเกิดเผลอไปยืนบนธรณีประตูเข้า โขลนเลยบังคับให้แกกราบธรณีประตู คงจะเห็นว่าไปเหยียบเอาศีรษะของผีที่มีหน้าที่เฝ้าประตูก็อาจเป็นได้

ทางขวามือของประตูเป็นต้นปีปต้นใหญ่ เป็นที่ที่พวกเรามานั่งคอยรถที่จะมารับเราไปส่งที่โรงเรียนราชินี พวกเราได้รับการเลี้ยงดูเป็น

อย่างดีจากวังหลวง ไปราชินีก็ต้องมีรถรับส่ง มีคนคุมชื่อคร้าม คนขับรถชื่อนายผาด รถชื่อรถเขียวใหญ่ สมัยนั้น รถยนต์มีน้อยมาก เจ้าของจึงพากันตั้งชื่อให้ต่าง ๆ เช่น รถเขียวเล็ก รถดำ รถวิมานลอย มีอยู่คันหนึ่งชื่อเป็นฝรั่งว่า รถบริ๊สโต แต่คนแก่พากันเรียกว่ารถพริกกะเกลือ ดิฉันยังขำไม่หาย

ทางซ้ายมือเป็นอุโมงค์ โปรดอย่าเข้าใจว่า เป็นอุโมงค์ใต้เขา เหมือนอุโมงค์รถไฟ ความจริงเป็นกำแพงทาสีขาว มีทางเดินตรงกลาง สองข้างทางกั้นเป็นคอกใหญ่ๆ มีที่ให้คนไปถ่ายอุจาระกันคอกละ ๘-๑๐ แห่ง มีถังรองข้างใต้ ความจริงที่พระตำหนักก็มีส้วม แต่เรามาอย่างนี้กันนาน ๆ ครึ่งสนุกดี เห็นหน้ากันกะป๋อหลอ ถ่ายไปตะโกนคุยกันไป ตรงทางเข้ามีร้านขายตุ๊กตาชาววัง กระดาษฟาง บุหรี่ ไม้ขีดไฟ มะขาม-ฉาบ มะขามกวน ฯลฯ

ในวังนี้ปูด้วยอิฐแผ่นใหญ่ ๆ เหมือนศิลาแลง ถนนหนทางสว่างไสวแต่กระนั้น ถ้าจ้าวนายจะเสด็จไปตามถนนในวัง ก็ต้องมีข้าหลวงจุดเทียนใหญ่ๆขนาด ๖ เซนต์ ใครจะเดินสวนไม่ได้ ถ้าใครไม่หลบไปทางอื่นก็ต้องลงนั่ง ให้กระบวนเสด็จผ่านไปก่อน เมื่อครั้งสมเด็จพระพันวัสสาเสด็จมาประทับที่พระตำหนัก ดิฉันมีหน้าที่จุดเทียนเดินนำเสด็จ จำได้ว่าที่โขลนนั่งเรียงรายกันตามถนน พอแลเห็นกระบวนเสด็จกำลังจะมา ก็ตะโกนรับกันเป็นทอด ๆ ว่า "กันคน" และ "ห้ามคนให้หยุด"

เดินเข้ามาจากประตูศรีสุดาวงศ์ สองข้างทางเป็นเรือนแถวกั้นเป็นช่องๆ เรียกว่า แถวเก๋ง เป็นที่อยู่ของพวกคุณพนักงาน คุณๆเหล่านี้เท่ากับเป็นข้าราชการสมัยปัจจุบัน มีหน้าที่ทำพระภูษาบ้างดอกไม้บ้าง ทำความสะอาดบนพระที่นั่งบ้าง (ซึ่งเขาเรียกกันในสมัยนั้นว่า เผ้าที่) คุณพวกนั้นมีสิทธิจะตายในวังเช่นเดียวกับจ้าวนาย นอกนั้น ถ้าเจ็บต้องออกไปรักษาตัวข้างนอก ถ้าใครเกิดเป็นลมตายในวังจะเกิดเรื่องใหญ่ จะต้องมีพราหมณ์มาขุดหลุมทำพิธีกลบบาทว์สุมเพลิง

วันหนึ่ง ดิฉันเดินผ่านไปทางเก๋งของคุณแจ่ม เห็นคุณแจ่มยืนยิ้มอยู่บนเฉลียง เลยแวะเข้าไปหา คุณแจ่มนี้มีคนเก่าจากบ้านเดิมมาอยู่ด้วยคนหนึ่งชื่อแม่ฟอง คุณแจ่มเล่าว่าวันนี้แม่ฟองบอกว่าครั่นเนื้อครั่นตัวทำท่าจะเป็นไข้ คุณแจ่มให้รับประทานยาประสะกานพลูแล้วก็ให้นอนพัก

นอกจากแม่ฟองแล้ว คุณแจ่มยังมีเด็กอีก ๒ คน ชื่อเด็กเหลือกับเด็กเขียว สำหรับไปตลาดและรับใช้จิปาถะเวลานั้นใกล้เที่ยงแล้วคุณแจ่มเชิญให้อยู่รับประทานอาหารกลางวันด้วย การกินอยู่ในวังนี้แสนสะดวก เพราะมีเจ้าขนมหลายเจ้า เดี๋ยวเจ้าโน้นร้องเน้อ เดี๋ยวเจ้านี้ร้องเน้อ วันนี้มีขนมจีนแกงไก่ ข้าวตังเมี่ยงลาว ประหัดจิ้มน้ำส้ม เรารับประทานกันบนโต๊ะเตี้ย ๆ รับประทานไปคุยกันไปถึงเรื่องมะโนสาเร่ต่าง ๆ

ทันใดนั้น เราได้ยินเสียงคราง เสียงนั้นค่อยดังขึ้นทุกที "แม่ฟองไม่สบายมากขึ้นกระมัง" คุณแจ่มเอ่ยขึ้น "เสียงนั้นดังมาจากที่ที่แม่ฟองนอนนี่" แล้วดิฉันกับคุณแจ่มก็วิ่งไปที่แม่ฟองทันที แม่ฟองกำลังนอนตัวสั่นด้วยพิษไข้ (ดิฉันมารู้ทีหลังว่าไม่ใช่เพราะพิษไข้) ปากก็ครางฮือ ๆ

"เป็นยังไงมั่งจ๊ะ แม่ฟองฉันอยู่นี่แล้ว" ว่าแล้วคุณแจ่มก็เอามือไปจับตัวแม่ฟองดูว่าร้อนหรือไม่ แม่ฟองสบัดมือคุณแจ่มพลางพรวดพราดลุกขึ้นนั่งทันที ทำท่าราวกับไม่ใช่แม่ฟองคนที่ดิฉันรู้จัก แม่ฟองนั้นที่จริงอายุมากแล้วหน้าตาก็ต้องเหี่ยวย่นเป็นธรรมดา แต่วันนี้ดูหน้าตาตึงเต่งขึ้น ปกติแกเกรงคุณแจ่มมากและทำพินอบพิเทาอยู่ตลอดเวลาวันนี้แกชี้นิ้วไปทางคุณแจ่มและพูดเสียงใสว่า

"นังแจ่ม เอ็งน่ะไม่รู้จักข้าหรอก แต่ข้าจะมาเตือนเอ็งว่า เอ็งจะเอาอีฟองไว้ในวังไม่ได้ ให้เอามันออกไปเสียจากนอกวังวันนี้แหละมิฉะนั้นจะเกิดเรื่องใหญ่"

คุณแจ่มตกใจมาก เธอก้มลงกราบแม่ฟอง แล้วก็รับปากว่าจะปฏิบัติ เมื่อแม่ฟอง (ซึ่งความจริงใครก็ไม่ทราบ) ได้เห็นคุณแจ่มรับรองแข็งแรงแล้ว ก็ล้มตัวลงนอนต่อไป ๕ นาทีต่อมา แกก็ตื่นขึ้นกระปรี้กระเปร่ายิ้มแย้มแจ่มใสกับดิฉัน เมื่อคุณแจ่มชวนไปค้างบ้านแกก็จัดกระเป๋าหมากอย่างคนไม่มีอาการเจ็บไข้เลย "ได้งีบเสียหน่อยเลยหายแล้ว" แกบอกเมื่อดิฉันถาม

วันนั้นเด็กเหลือมีหน้าที่เฝ้าเก๋ง คุณแจ่ม แม่ฟอง เด็กเขียน ไปค้างนอกวังที่บ้านของคุณพ่อของคุณแจ่มสมัยนั้นเรายังไม่นิยมโรงพยาบาลเหมือนเดี๋ยวนี้ ส่วนดิฉันเมื่อเดินไปส่งคุณแจ่มที่ประตูแล้ว ก็กลับมาที่พระตำหนัก

รุ่งขึ้นขณะที่ดิฉันเดินจะไปคอยรถไปโรงเรียน ดิฉันพบเด็กเขียนจึงถามว่า "คุณยังไม่มาอีกรึ" "ยังค่ะ ป้าฟองแกเป็นลมตายแล้วเมื่อคืนนี้ คุณต้องอยู่จัดการศพก่อนค่ะ"

ดิฉันตกใจมาก เพราะเมื่อวานนี้แกยังแข็งแรง เดินตัวปลิวตามคุณแจ่มออกไปบ้าน ที่ว่าแกเจ็บก็เป็นโรคครั่นเนื้อครั่นตัวธรรมดารับประทานยาแล้วก็หาย แต่ตอนที่แกเรียกตัวเองว่าอีฟอง แล้วสั่งให้เอาตัวแกเองออกไปนอกวังมิฉะนั้นจะเกิดเรื่องใหญ่นั้น เป็นเรื่องน่าคิด ดิฉันเข้าใจว่าคงเป็นเพราะเจ้าที่เจ้าทางรู้ว่าแม่ฟองจะต้องตาย จึงมาบอกให้ไปตายที่อื่น ถ้าขืนตายในวังจะต้องโดนทำพิธี กลบบาทว์สุมเพลิง

พิธีนี้เป็นพิธีของพราหมณ์ เรารับเอาเข้ามาไว้ในพระราชพิธีของเรา เมื่อเด็กๆ ได้ฟังคำลือว่าคนที่ถูกทำพิธีนี้ จะถูกสาปแช่งไม่ให้ไปผุดไปเกิด แต่ความจริงแล้วเป็นดังนี้

ร่างกายของมนุษย์เราแบ่งออกเป็น ๒ ภาค ภาคที่เป็นเนื้อหนังมังสา และภาคที่เป็นวิญญาณ การที่ใคร หมายความว่าเขาหยุดหายใจและร่างกายก็เกิดการเน่าเปื่อย แต่วิญญาณยังคงอยู่ คนที่เจ็บร่างกาย

จะต้องต่อสู้กับโรค ถ้าแพ้ก็ตาย เช่นนี้วิญญาณรู้ตัวและหาที่พักพิง หากว่าร่างกายแพ้ในการต่อสู้ก็จะได้มีที่ยึดใหม่สำหรับคนตายโดยปัจจุบันนั้น วิญญาณไม่ทันรู้ตัว เมื่อต้องถูกออกจากร่างเดิมจึงต้องร่อนเร่และบางคนก็ยังไม่รู้ตัวว่ากลับเข้าที่ร่างเก่าไม่ได้แล้ว พระราชพิธีกลบบาทว์สุมเพลิงนั้น เตือนให้วิญญาณรู้ว่า ต้องไปจากบริเวณนี้อย่ามัวอ้อยอิ่งมิฉะนั้นจะถูกวิญญาณต่างๆ ซึ่งรักษาที่นี้กลุ้มรุมทำร้ายเอา สูตรนี้จบลงด้วยคำอำนวยพรให้วิญญาณที่เร่ร่อนนี้ได้พบที่พำนักพักพิงที่ดีกว่าที่เคยได้มาแล้ว และจงประสบแต่ศิริสวัสดิ์พิพัฒน์มงคลตลอดไป จึงเห็นชัดว่า ความเชื่อเรื่องวิญญาณเมื่ออยู่นี้ มีมานานแล้ว แต่มาสมัยหลังนี้ไม่ทราบว่าคนฉลาดขึ้นในแง่ใดจึงว่าได้มีการนำวิญญาณต่างๆ มาอาศัยว่ายวานให้ทำประโยชน์กันมา ไปที่ไหนเกือบจะหนีไม่พ้น ไม่ทราบว่าไหนจริง ไหนไม่จริง ถ้าไม่เชื่อง่ายกันเกินไปก็จะดี

ระลึกชาติได้

ดิฉันมีเพื่อนเป็นนักวิทยาศาสตร์ก็มี เป็นหมอก็มี วันนั้นถกเถียงกันเรื่องวิญญาณมีหรือไม่ เพื่อน ๆมีความเห็นสรุปแล้วว่าไม่มี เมื่อคนเราสิ้นชีวิตลงไปร่างกายก็เกิดการแตกแยก มีการเน่าเปื่อยเช่นเดียวกับสสารทั้งหลาย ที่พูดกันว่ามนุษย์มีวิญญาณก็เพื่อจะยกว่ามนุษย์สูงกว่าสัตว์ทั้งหลายนั่นเอง ดิฉันไม่เชื่อคำพูดทั้งหลายเหล่านี้แต่จำเป็นต้องนิ่งเพราะเถียงส่วนมากไม่ไหว ดินฉันเชื่อว่ามนุษย์มีวิญญาณ และเชื่อในการกลับชาติเกิดด้วย ถ้ามิฉะนั้นทำไมคนหนึ่งเกิดมาจึงจนและอีกคนหนึ่งมั่งมี คนหนึ่งพอจับหนังสือเข้าหนเดียวก็จำได้ยังกับเคยผ่านมาแล้ว ส่วนอีกคนหนึ่งต้องท่องแทบตายก็ยังจำไม่ค่อยได้แสดงว่าคนแรกเคยผ่านการศึกษาวิชานั้น ๆ อย่างแตกฉานในชาติก่อน สมัยนี้เราไม่รู้จะพูดอย่างไรก็เลยซัดไปให้ Gift เช่นคนเรียนเลขเก่ง ภาษาเก่ง วาดเขียนเก่งก็ว่าเขามี Gift ทางคำนวน มี Gift ทางภาษา มี Gift ทางวาดเขียน

เมื่อดิฉันยังรุ่น ๆ ได้รู้จักเด็กผู้หญิงน่ารักคนหนึ่งอายุประมาณ๒ ขวบ เธอเป็นหม่อมราชวงศ์ ท่านพ่อเป็นเจ้าของโรงเรียนมีชื่อแห่งหนึ่ง ดิฉันชอบไปเล่นกับเธอและเรียกเธอว่า "คุณหญิง" ตั้งแต่เธอยังพูดไม่ได้ และน่าประหลาดที่สุดที่พอเธอพูดได้เธอก็บอกกับดิฉันว่า "หนู

ไม่ได้ชื่อหญิง" แต่ดิฉันก็ไม่สนใจคงนึกว่าเป็นเด็กกำลังสอนพูด แต่ต่อมาอีกอาทิตย์หนึ่ง เมื่อดิฉันไปเล่นกับเธอและเรียกเธอว่า "คุณหญิง" อีก เธอก็บอกกับดิฉันอย่างชัดถ้อยชัดคำว่า "หนูชื่อน้อยไม่ได้ชื่อหญิง"

ต่อมาอีกประมาณครึ่งปี ดิฉันพบกับญาติของคุณหญิงจึงได้ทราบเรื่องที่น่าแปลกประหลาดที่สุด คือวันหนึ่ง ท่านพ่อของคุณหญิงได้พาลูกเมียลงเรือยนต์แล่นไปเที่ยวตามลำน้ำ ทันใดนั้น คุณหญิงซึ่งกำลังนั่งอยู่บนเพลาท่านพ่อก็ร้องว่า "พ่อขา หยุดก่อน หญิงอยากแวะบ้าน"

"อะไรนะหญิง" ท่านพ่อตรัสถามด้วยความแปลกพระทัย

"บ้านหญิงค่ะ หญิงอยากแวะบ้าน อยากหาพ่อหาแม่"

"ก็หญิงอยู่กับพ่อกับแม่ แล้วหญิงจะหาพ่อแม่ที่ไหนอีก"

"หญิงจะหาพ่อดำแม่ต่าย พ่อแม่จริง ๆของหญิง พ่อแม่ของหญิงทำนาตรงนู้น หญิง เลี้ยงน้อง หาข้าวใส่ปิ่นโตไปส่งพ่อแม่ แล้วงูกัดหญิง เมื่อก่อนนี้หญิงชื่อน้อย ไม่ใช่ชื่อหญิง"

ท่านชายทรงเอะพระทัย มีบัญชาให้เรือหยุดที่ท่า เสด็จไปที่หมู่บ้านนั้น มีมหาดเล็กอุ้มคุณหญิงไปด้วย คุณหญิงดูมีท่าทางตื่นเต้นดีอกดีใจมาก พบใครก็ตะโกนทักเขาดะไป ในที่สุดก็มาถึงบ้านหลังหนึ่งเป็นบ้านชาวนาเราพันๆ นี่เอง คุณหญิงดิ้นลงจากมหาดเล็กที่อุ้มและวิ่งแจ้นเข้าไปในบ้าน

"บ้านพ่อหญิง บ้านพ่อดำ บ้านแม่ต่าย" เธอร้องบอก

สิ่งซึ่งน่าประหลาดที่สุดคือสุนัขในบ้านนั้นจำคุณหญิงได้ ตัวที่โตกว่าเพื่อนสีดำนั้น คุณหญิงเรียกว่าอ้ายมอม พอเห็นเข้าก็กระดิกหางเข้าต้อนรับ และตรงเข้าเลียด้วยความรักใคร่สนิทสนม จนคนในบ้านต้องมาช่วยกันจับเพราะอ้ายมอม นี้เป็นสุนัขดุ แต่ไม่ยักทำอะไรคุณหญิง

คุณหญิงวิ่งตรงเข้าไปหาผู้ชายคนหนึ่ง ซึ่งกำลังมวนบุหรี่ใบจากสูบอยู่ที่ชานเรือน เธอเข้าไปกอดและถามว่า

"พ่อจ๋าพ่อจำหนูไม่ได้หรือ"

นายคนนั้นแปลกใจมาก ที่จู่ ๆ ก็มีเด็กหญิงผู้ดี แต่งตัวสวยวิ่งเข้ามากอด แล้วถามว่าจำไม่ได้หรือ แกก็ตอบพอเป็นกิริยาว่า

"จำได้สิครับ คุณหนูมาแต่กรุงเทพฯเมื่อไหร่"

"พ่อจำหนูไม่ได้หรอก หนูรู้ หนูจะบอกให้ นี่น้อยลูกพ่อไงล่ะ"

"จริงจ๊ะ นี่แหละ "อีน้อยลูกพ่อดำหละ อีน้อยที่ถูกงูกัดตายไงล่ะ"

ตอนนี้นายดำถึงกับผงะ พอได้สติ แกก็ตะโกนเรียกภรรยาเสียงสั่น

"ต่าย ต่าย โว๊ย มานี่เร็วเข้า"

พอนางต่ายมาถึงคุณหญิงกระโดดเข้ากอดพลางร้องไห้ทันที

"อะไรกันพ่อดำ เรียกเสียตกอกตกใจ" นางต่ายถามพลางกอดเด็กหญิงซึ่งกำลังกอดแกร้องไห้โดยไม่รู้เรื่อง

"ครือว่าคุณหนูนี่แกคืออีน้อยลูกเราที่ถูกงูกัดตาย เมื่อ ๔ ปีก่อนโน้น"

พอนางต่ายรู้เรื่องก็ร้องไห้โฮ กอดคุณหญิง

"น้อยเอ๋ย น้อยลูกแม่ น้อยลูกแม่"

ตอนนี้ นายดำจึงเหลือบไปเห็นท่านชายกับมหาดเล็ก แกรีบกระวีกระวาดขึ้นไปเชื้อเชิญให้ขึ้นไปประทับในที่อันสมควร แกเล่าว่าแกและนางต่ายภรรยามีบุตร ๔ คน คนโตอายุ ๑๔ ขวบ ชื่อน้อย น้อยเป็นเด็กดีมาก ช่วยพ่อแม่เลี้ยงน้อง และหุงหาอาหารไปส่งพ่อแม่ที่กำลังทำนาทุกวัน วันนั้นน้อยเคราะห์ร้าย ชะรอยจะไปเหยียบงูเข้างูจึงกัดตาย เรื่องนี้เกิดขึ้นเมื่อ ๔ ปีก่อน ถ้าสมมุติว่าน้อยจะตายแล้วเป็นลูกท่านชายจริงตามคำบอกเล่าของเด็กก็น่ามีทางจะเป็นไปได้ พิเคราะห์ดูตามอายุของคุณหญิง

ข่าวว่าน้อยเกิดใหม่และกำลังมาเยี่ยมพ่อแม่ก็แพร่สพัดไปอย่างรวดเร็ว ประเดี๋ยวบ้านของนายดำก็แน่นขนัดไปด้วยฝูงคน ทั้งคนที่รู้จักน้อยจะมาเยี่ยม และคนที่ไม่รู้จักแต่อยากจะมาดูของแปลก ๆ คุณหญิงร้องทักชื่อทิดนั่น แม่นี่ได้อย่างไม่ผิดพลาด ยังความปลาดใจแก่ผู้ที่ได้เห็นเป็นอันมาก

ท่านชายประทับอยู่ที่บ้านนายดำจนเย็น พอทรงเห็นว่าสมควรแก่เวลาแล้วก็ลากลับ มีรับสั่งให้หานายดำและแม่ต่ายตามเสด็จไปในเรือด้วย จะได้รู้จักวังว่าอยู่ที่ไหน หากจะคิดถึงคุณหญิงอยากจะไปเยี่ยมก็ไม่ทรงรังเกียจท่านหญิงดีใจมากนั่งตักแม่ต่ายคุยจ้อตลอดทางจนถึงวัง

เรื่องระลึกชาติได้นี้ เวลาคุณหญิงยังเป็นเด็กใครไปถามเธอก็เล่าฉอดๆไม่มีขาดตกบกพร่องแต่พอค่อยโตขึ้นเรื่องก็ค่อยเลือนไปทุกทีในที่สุดก็จำไม่ได้เลย เดี๋ยวนี้เธอแต่งงานเป็นหลักเป็นฐานแล้วกับข้าราชการชั้นสูงผู้หนึ่งในธนาคารออมสิน ดิฉันเคยเลียบเคียงถามถึงเรื่องนี้เหมือนกันได้รับคำตอบว่า

"อ๋อ เรื่องเมียผมระลึกชาติได้น่ะรึ ผมทราบเหมือนกัน ฟังเขาเล่าอีกที"

ผู้ไม่ได้ประสพเหตุการการณ์ด้วยตนเองก็อาจไม่เชื่อในเรื่องแต่ละคนเกิดมาแล้วหลายชาติ แต่ถึงไม่เชื่อก็ไม่เป็นไร ถ้ามุ่งมั่นทำความดีไม่ทำความชั่ว แต่ถ้าไม่เชื่อแล้วยังคิดว่า เกิดมาทั้งชาติ ทำดี ทำชั่วช่างหัวมันขอให้ตัวเองสบายในชาตินี้ให้เต็มที่ก็แล้วกัน ก็นับว่าเป็นความเห็นไม่ชอบคิดไม่ชอบ อันจะนำทุกข์โทษภัยมาให้อย่างยิ่ง

คุณพ่อมาแล้ว

บ้านของดิฉันอาศัยอยู่ เมื่อเด็ก ๆ อยู่ในตรอกนาวา ถนนบำรุงเมือง มีรั้วสังกะสี ประตูใหญ่ปิดใส่กุญแจดอกใหญ่อยู่เสมอ จะเปิดเต็มที่ต่อเมื่อที่บ้านมีงาน เราเข้าออกกันทางประตูเล็ก พอเปิดครั้งหนึ่งก็มีเสียงดังกริ๊งทุกครั้งไป สองข้างเป็นเรือนแถว ซีกซ้ายมือเป็นที่อยู่ของคนใช้ผู้หญิง ซีกขวาเป็นที่อยู่ของตำรวจเกณฑ์ เพราะคุณพ่อของดิฉันเป็นนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ในสมัยนั้น เวลานั้นคุณพ่อยังมีลูกคนเล็กที่เกิดใหม่ และห้องหนึ่งในห้องคนใช้นั้นเป็นห้องของคนเลี้ยงน้อง คุณพ่อรักน้องคนนี้มาก สมัยนั้นนายตำรวจชั้นผู้ใหญ่ต้องออกตรวจเสมอ บางวันคุณพ่อกลับจากตรวจ ๒ ทุ่ม บางวันก็ดึกถึงตี ๒ ถ้าวันไหนกลับเร็วคุณพ่อก็จะอาบน้ำอาบท่า รับประทานข้าว นอนพักสักครู่แล้วก็ไปใหม่ แต่ทุกครั้งที่คุณพ่อกลับมาจากตรวจ คุณพ่อจะต้องแวะไปที่ห้องยายจ้อย ไปดูน้องที่นอนในเปล ถ้ายังตื่นก็เล่นกับแก แต่จะต้องมีของฝากแกทุกครั้งไป ป๋องแป๋งบ้าง ปลาตะเพียนบ้าง แอปเปิ้ลบ้าง องุ่นพวงเล็ก ๆ บ้าง ทั้งที่น้องยังรับประทานไม่ได้ และเล่นของเล่นไม่เป็น

ดิฉันเป็นนักเรียนประจำที่สำนักชีซึ่งสมัยนั้นมีเพียง ๒ โรงเรียน กลับบ้านได้เดือนละหน คือกลับบ้านวันเสาร์ต้นเดือนและกลับโรงเรียนวันจันทร์ตอนเช้า เวลาใครกลับแต่ละครั้งก็ขนเครื่องกระป๋องติดตัวกลับ

ไปกินที่โรงเรียนกันเป็นการใหญ่ เครื่องกระป๋องสมัยนั้นมีปลากระป๋อง เนย แยม นม ลิ้นจี่กระป๋อง ขนมปังตุ๊กตา ขนมปังบุหรี่ ใครมีของกินกลับไปมาก แม่ชีก็จะเก็บในช่องที่มีชื่อของตน แล้วใส่กุญแจ พอเย็นก็เปิดให้หยิบเอาไปรับประทานตอนสี่โมงครึ่ง ดิฉันจำได้ว่าดิฉันเคยมีขนมปังโดมิโน (ขนมปังหน้าน้ำตาลเหมือนต่อแต้ม) แม่ชีจ่ายให้วันละ ๕–๖ ชิ้น ดิฉันสู้เก็บไว้จะเอาไว้เล่น แต่พอจะครบ มดก็ขึ้นน้ำตาลหมด นักเรียนคนใดมีขนมปังมากก็กลายเป็นดารา เพื่อนก็มาก คนที่โกรธก็กลับแต่งทูตมาขอคืนดี

เช้าวันจันทร์วันนั้น ดิฉันจัดขนมปังใส่กระเป๋าลงแล้ว ของก็ยังเหลือ ดิฉันจึงเอากระเป๋าคุณพ่อ ซึ่งคุณพ่อใช้ใส่เงินปลีกเวลาเบิกเงินของโรงพัก เดือนหนึ่งจึงจะใช้ครั้งหนึ่ง ดิฉันตั้งใจว่า เมื่อถึงโรงเรียนก็จะรื้อของออกแล้วคืนกลับมากับรถที่ไปส่ง แต่พอไปหาคุณพ่อคุณพ่อก็พูดว่า "ลูกถ้าจะนึกว่าพ่อตายแล้วไม่ต้องจ่ายเงินเดือนอีก เลยมาเอากระเป๋าเงินเดือนของพ่อไปใช้"

คุณพ่อพูดเหมือนกับรู้เหตุการณ์ล่วงหน้า เพราะต่อมาอีก ๖ วัน คือเป็นวันอาทิตย์เวลา ๓ ทุ่ม คุณพ่อก็สิ้นใจด้วยโรคลม ดิฉันคิดว่า คุณพ่อคงเป็นความดันโลหิตสูง แต่ในขณะนั้นยังไม่มีใครรู้จักโรคนี้ จึงไม่ได้รักษากันแต่ต้น

น้องของดิฉันอายุ ๘ เดือน กำลังน่าเกลียด น่าชัง คุณแม่ก็เอาแต่เศร้าโศก เมื่อสิ้นคุณพ่อ คุณแม่อายุ ๒๘ ปีเท่านั้น น้องนั้นส่วนมากอยู่กับคนเลี้ยงเพราะคุณแม่ต้องรับแขก มีคนมาเต็มบ้านมีสวดทุกคืน เด็ก ๆ ก็วิ่งเล่นกันอยู่ตามถนนหน้าเรือนใหญ่ แขกชั้นผู้ใหญ่ที่นั่งในห้องรับแขก หนุ่ม ๆ สาว ๆ ก็เลี่ยงออกมา มีหลายคนพากันไปนั่งที่เฉลียงอันเป็นที่อยู่กองตำรวจเกณฑ์ ทางซีกคนใช้ผู้หญิงอยู่ไม่มีใครเลย เจ้าของห้องไปทำงานในครัวหลังบ้านหมด เพราะคืนนั้นมีข้าวต้มเซี่ยงจี๊เลี้ยงแขก เหลือแต่ยายจ้อยก็มาผสมคุยอยู่ทางคนใช้ฝ่ายชาย ทิ้งน้องของดิฉันนอนหลับอยู่คนเดียว

ใคร ๆ พากันบ่นเสียดายคุณพ่อว่ายังไม่ควรตาย อายุ ๔๐ กว่าปีเท่านั้น ว่าคุณป้าเสงี่ยมเชิญไปรับประทานเลี้ยง บุญของคุณป้าที่ท่านเผอิญเจ็บเสียก่อน คือท่านจะไปเวลาบ่าย ๕ โมง แต่ท่านไม่สบายเสียก่อนบ่าย ๓ โมง มิฉะนั้นท่านก็คงไปตายที่โน่น ตอนที่ท่านเริ่มเป็นแล้วตำรวจเข้ามารายงานขอไปจับผู้ร้ายแถวสี่แยกจักรเพชร ท่านเลยเก็บคำว่าสี่แยกจักเพชรไปเพ้อ เมื่อคุณแม่ถามว่าเป็นอะไร ท่านก็ตอบว่าสี่แยกจักรเพชร

เมื่อเวลาย่ำค่ำ ท่านกำลังเข้าคันโคม่า ดิฉันกำลังอยู่ในแถวแม่ชีพาเดินตามถนนใกล้โรงเรียน เพื่อน ๆ บอกว่าเห็นคุณพ่อเดินอยู่หน้าแถวของนักเรียนดิฉันเงยหน้าขึ้นดู คุณพ่อจริง ๆ แหละ แต่ดิฉัน

ไม่กล้าแตกแถวไปไหว้ เลยไม่ได้พบกัน ครูก็พาดิฉันและเพื่อนๆเลี้ยวเข้าโรงเรียนไป ส่วนผู้ที่ดิฉันและเพื่อนๆ เห็นว่าเป็นคุณพ่อก็ยังคงเดินต่อไป

ตอนเช้าขณะที่อยู่ในโบสถ์ นักเรียนแถวอื่น ๆ พากันเห็นว่าดิฉันแต่งดำทั้งนั้น เขาตั้งใจจะถามว่า ทำไมดิฉันแต่งดำ ก็พอดีพี่สาวไปรับว่าคุณพ่อเสีย

ขณะที่ต่างคนต่างเล่าเหตุการณ์ต่าง ๆ สู่กันฟังประตูบ้านก็มีเสียงดังกริ๊ก แสดงว่าต้องมีคนเปิดประตูเข้ามาแต่ไม่มีใครเหลียวไปมองทั้งๆที่นั่งคุยกันอยู่ตั้ง ๒๐ คนแต่พอได้ยินเสียงกริ๊งเบา ๆ อันเป็นเสียงของสเปอร์ (สมัยนั้นนายตำรวจต้องใส่สเปอร์) ทุกคนพากันเงยหน้ามองไปทางเสียงนั้น และได้เห็นร่างแต่งยูนิฟอร์มสีขาวกำลังจะเข้ามาในห้องของยายจ้อยซึ่งมีน้องของดิฉันนอนอยู่ เราเห็นแต่ข้างหลังแต่ทุกคนก็จำได้ว่าเป็นลักษณะรูปร่างของคุณพ่อไม่มีผิด และเมื่อวันรดน้ำศพก็ได้แต่งชุดขาวให้ท่าน และวันนี้เป็นวันครบวันที่ ๓ พอดี

ทุกคนตลึง ทุกคนพากันเงียบกริบ เสียงน้องดิฉันกำลังหัวเราะเก๊กก๊กอยู่ในห้อง คุณพ่อคงจะคิดถึงลูกรักที่ท่านเคยมาทุกคืนหลังจากตรวจยาม เมื่อท่านมาได้ท่านก็ได้มาหาตามที่เคยปฏิบัติมาเป็นกิจวัตรและคงกำลังหยอกล้อกับแก แกจึงได้หัวเราะและเล่นดังกว่าทุก ๆ คืน

ความรักและความห่วงใยที่บิดา มารดามีต่อบุตรนั้นฝังลึกอยู่ในจิตก็ได้สำนึก จนแม้เมื่อจะต้องทิ้งร่างอันอาจปราศจากวิญญาณไว้ในโลกนี้ แห่งสังสารวัฏก็ยังยากที่จะตัดทอนตัดทิ้งความรู้สึกนั้น ๆ เสียได้ง่าย ๆ ดังปรากฏในเรื่องดังนั้น หน้าที่ที่ไม่ควรจะละเลยของกุลบุตรกุลธิดาอันพึงปฏิบัติต่อบิดา มารดาก็คือการ ความกตัญญูกตเวที

เด็กหัวจุก

พระบรมมหาราชวังเป็นที่ประทับของพระเจ้าแผ่นดิน แบ่งออกเป็นสองตอน ฝ่ายหน้าและฝ่ายใน ฝ่ายในเป็นที่ประทับของพระมเหษีเจ้าจอม และพระโอรสธิดาทั้งหลาย ฝ่ายหน้าเป็นที่ประทับของเจ้านายที่เป็นชาย พระราชโอรสเมื่อทรงพระเจริญขึ้นหรือโสกันต์ (โกนจุกแล้ว) ก็ต้องแยกจากพระมารดาและออกมาประทับทางฝ่ายหน้า วันนั้นพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงมีพระราชดำริจะหาซื้อที่สร้างวังพระราชทานเจ้านายในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี (สมเด็จพระพันวษา) จึงทรงชวนสมเด็จประทับรถม้าพระที่นั่งมาดูที่ซึ่งเคยถูกขายเวลานั้นรถมาได้แค่ถนนวัวลำพอง (ถนนหัวลำโพงเดี๋ยวนี้) แล้วเสด็จไปทอดพระเนตรที่ด้วยพระองค์เองด้วยจักรยาน ทรงพอพระราชหฤทัยที่แปลงนี้มาก จึงทรงซื้อไว้สำหรับพระราชทานแก่พระราชโอรสในสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชเทวี ๘ พระองค์ ล๊อกแรก พระราชทานพระบรมโอรสาธิราช (สมเด็จพระเจ้าลูกยาเจ้าฟ้ามหาวชิรุณหิศ) และทรงสร้างพระตำหนักพระราชทานด้วย พระตำหนักนี้เลียนแบบพระราชวัง วินเซอร์ ในสมัยนั้นจึงเรียกวังสมเด็จพระบรมว่า วังวินเซอร์ ต่อมาในสมัยหลังสมเด็จพระพันวษา พระราชทานรัฐบาล จึงกลายเป็นจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัยโรงเรียนมัธยมหอวัง และสนามกีฬาแห่งชาติทุกวันนี้ตามลำดับ

ที่ที่เป็นมหาวิทยาลัยทั้งสองฝากเดี๋ยวนี้ เป็นที่ดินของพระเจ้าลูกเธออีก ๖ พระองค์ สมเด็จพระพันวษาซึ่งทรงสนพระทัยในการศึกษาของชาติได้เป็นผู้พระราชทานในชั้นแรก พระราชทานฟากที่เป็นมหาวิทยาลัยเดี๋ยวนี้ให้ก่อน และอีกฟากหนึ่ง ให้เช่าด้วยราคาถูกมาก เพื่อไปหาผลประโยชน์มาเลี้ยงตัว แต่ในที่สุดก็พระราชทานที่อีกฟากหนึ่งให้ (รวมทั้งตลาดสามย่านเดี๋ยวนี้)

ที่แปลงสุดท้ายซึ่งบัดนี้กำลังจะสร้างเป็นโฮเต็ลที่ทันสมัยนั้น เป็นของทูลกระหม่อมแดง (สมเด็จพระราชบิดา) เมื่อครั้งยังประทับอยู่เมืองนอก ขุดคูรอบวัง น้ำในคูใสสะอาด และปลูกดอกบัวหลวงซึ่งชูก้านอยู่อย่างไสว ในปีมะเส็งที่น้ำท่วมใหญ่ ทรงปลูกตำหนักไว้ริมคลองสระปทุม เรียกว่าตำหนักเขียว มีห้องพระโรงที่นั่งพักของข้าหลวงหรือแขกที่มาคอยเฝ้าเรียกว่า ดาดดิน (ตรงข้ามกับดาดฟ้าเพราะอยู่ติดกับดิน) และทรงปลูกเรือนสำหรับข้าหลวง กรมวัง โรงรถ ห้องเครื่องคาวและหวาน เมื่อทุกอย่างสำเร็จเรียบร้อยแล้วก็เสด็จมาประทับวังนี้ และพระราชทานนามว่าวังสระปทุม

เมื่อมาประทับแล้วจึงทรงสร้างพระตำหนักใหญ่ ตำหนักเทาตำหนักอันเป็นตำหนักของทูลกระหม่อมนั้น ทรงสร้างเองทีหลังเมื่อยังไม่ได้สร้าง เสด็จมาจากเมืองนอกคราวใด ก็ประทับที่ตำหนักเทาบ้าง ตำหนักเขียวบ้าง ตำหนักใหญ่บ้าง แล้วแต่สมเด็จจะทรงจัดประทาน

วังสระประทุมนี้ ต้องเรียกว่าเป็นวังสมัยใหม่ หมายความว่าสร้างไม่นานนัก คือราว ๕๐ กว่าปีมานี่เอง แต่หน้าประหลาดที่ใครๆ ก็พากันเห็นเด็กหัวจุกในยามวิกาลเสมอ ตำรวจเฝ้าวังวันนั้นเกิดนอนหลับก็ถูกตบหน้าเสียเผียะใหญ่ พอตื่นลืมตาขึ้นก็เห็นเด็กหัวจุกยืนจ้องอยู่

เด็กหัวจุกมาปรากฏตัวบ่อยขึ้นในสมัยที่ตำหนักใหม่สร้างเสร็จนั้น ทูลกระหม่อมเสด็จมาเมืองไทยลำพังพระองค์เดียว ขณะที่กำลังบรรทมจะหลับนั้น ทรงรู้สึกพระองค์ว่า มีใครคนหนึ่งกำลังจ้องพระองค์อยู่ จึงทรงหรี่พระเนตรขึ้น ทอดพระเนตรเห็นเด็กหัวจุกคนหนึ่งกำลังยืนจ้องพระองค์อยู่ นอกพระวิสูตรซึ่งทำด้วยผ้าโปร่ง ทรงเล่าว่า เด็กนั้นปักปิ่นที่จุก ใส่เสื้อคอกระเช้าและนุ่งผ้าลาย และมองดูท่านเพลินจนจมูกดันมุ้งเห็นชัด ท่านเข้าพระทัยว่าเด็กลูกมหาดเล็กขึ้นมาซน จึงเสด็จลงจากพระแท่นจะจับตัว เด็กหัวจุกก็วิ่งหนี ท่านก็วิ่งตามมาติด ๆ พอถึงห้องชั้นล่าง ทรงหันพระขนองไปเปิดสวิชไฟ เด็กนั้นก็หายไปทันที

ทูลกระหม่อมไม่ทรงยอมหยุดอยู่เพียงนั้น เสด็จมาที่พระตำหนักขึ้นเฝ้าสมเด็จ ทรงเล่าอย่างขบขัน ว่าถูกเด็กหัวจุกลูกมหาดเล็กคนหนึ่งไปแอบจ้องเอาเสียตาแข็ง เลยมาคุยกับสมเด็จแม่ดีกว่า

สมเด็จฯ ไม่มีรับสั่งว่ากระไร แต่พวกเรารู้ดีว่าทูลกระหม่อมทรงหมายถึงเด็กหัวจุกคนไหน เราเข้าใจว่าเป็นพระธิดาของสมเด็จสิ้นพระชนม์ (พระนางสุนันทาหรือพระนางเรือล่ม) ที่ชื่อทูลกระหม่อม

พ้าหญิงกรรณภรณ์เพชรรัตน์ ซึ่งมักจะปรากฏพระองค์ที่โรงเรียนราชินีสุนันทาลัย เพราะรูปพรรณสัณฐานจากคำบอกเล่าก็เหมือนกัน

อย่างไรก็ตาม เด็กหัวจุกนี้คงทำหน้าที่คุ้มครองวังเป็นแน่แท้ เมื่อดิฉันยังเป็นนักเรียน วันนั้นจะดูหนังสือจึงจุดยากันยุงขึ้นขดหนึ่งวางบนโลหะแล้วตั้งไว้ในฝากล่องยากันยุง กล่องนั้นดิฉันวางไว้ที่ข้างเท้าบนที่นอน เมื่อนอนดูได้ไม่เท่าไรดิฉันก็หลับไป ฝันว่า มีเด็กหัวจุกคนหนึ่งมาปลุกบอกว่าไหนว่าจะดูหนังสือทำไมกลายเป็นหนังสือดูเราเล่า ดิฉันจึงตื่นขึ้นมองไปปลายเท้าเห็นยากันยุงหมด จึงยกกล่องเอาไปไว้ที่ แต่ผ้าปูที่นอนตรงที่วางกล่องนั้นเป็นสีนวลอ่อนๆ ดิฉันนึกในใจคงจะเป็นไอความร้อนจากยากันยุง ผ้าปูที่นอนจึงเป็นสีนวล แล้วดิฉันก็เก็บหนังสือ กางมุ้งแล้วนอนหลับต่อไปแต่แล้วก็ฝันอีก คราวนี้เห็นเด็กหัวจุกคนเก่ากระโดดขึ้นมาเต้นโครมๆ อยู่บนเตียงด้วยความโกรธแล้วว่าดิฉันว่า คนอะไรเห็นแก่นอนเดี๋ยวได้วอดวายกันหลอก ดิฉันตกใจตื่นขึ้น ลุกขึ้นนั่งด้วยความตกใจ ตาเหลียวไปมองดูปลายเตียงอย่างไม่ได้ตั้งใจ ผ้าปูที่นอนนั้นกลายเป็นสีตอตะโกเลิกผ้าขึ้น ตัวที่นอนก็ไหม้เกรียมดิฉันเกือบจะตะกุยลอยไหม้ด้วยมือแต่กลัวมือเปื้อนเลยเดินไปหยิบกระโถนปากแตรและช้อนมาตักที่ไหนได้ในนั้นเป็นก้อนไฟแดงๆ ทั้งนั้นดิฉันรีบวิ่งไปหิ้วน้ำมาหนึ่งโพงใช้ขันตักใส่ไปตั้งสามขันใหญ่ ๆ ไฟจึงได้ดับ

ดิฉันรู้สึกเป็นหนี้บุญคุณเด็กหัวจุกคนนี้มาก ถ้ามิฉะนั้นคงถูกไฟคลอกเสียนานแล้ว และพลอยให้เรือนข้าหลวงไหม้ไปด้วย คนก็ไม่มีดิฉันนอนอยู่คนเดียวคงได้เกิดโกลาหนกันอย่างแน่แท้

เราได้พบเด็กหัวจุกเมื่อครั้งสุดท้ายตอนมีมหาสงครามนี่เอง วันนั้นพวกมหาดเล็กกำลังเตะตะกร้อกันอยู่ที่ใต้ต้นไม้หลังโรงรถ ใครคนหนึ่งได้ใช้ให้เด็กชื่อนิดไปซื้อน้ำแข็งน่าวัง นิดเดินไปตามถนนที่ผ่านตำหนักใหม่ และรอดใต้ห้องทรงพระอักษรซึ่งสร้างคร่อมถนนอยู่ ขากลับนิดได้มารายงานกับอาของแกว่า "อาฮะ พอนิดเดินไปหน้าพระแกลตรงห้องทรงพระอักษรก็เปิด นิดแหงนขึ้นไปเห็นเด็กหัวจุกคนหนึ่งโผล่หน้าพระแกลอยู่ แกยังกวักมือเรียกนิดเลย"

นิดนี้เป็นเด็กใหม่และยังไม่ทราบเรื่องราวของเด็กหัวจุกเพราะฉะนั้นเรื่องที่แกมาเล่านี้ย่อมเป็นไปไม่ได้ พวกที่กำลังเตะตะกร้อพากันมองดูตาซึ่งกันและกัน คราวนี้เด็กหัวจุกจะมาทำไมหนอ "แต่เขาก็ได้คำตอบในคืนนั้นเอง คือเรือบินฝรั่งได้มาทิ้งลูกระเบิดตามเคย และได้ตกมาถูกบ้านหมอในวังพังไปหลังหนึ่ง

ไม่ว่าคนไม่ว่าผี ย่อมมีทั้งที่ให้คุณและให้โทษ คนดีมีบุญมีกุศลย่อมได้พบผีและคนที่ให้คุณตรงกันข้ามกับคนบาป ไม่มีกุศลย่อมพบผีและคนที่ให้โทษ

บทสวดมนต์บูชาพระ

ประจำวันอาทิตย์

คนเกิดวันอาทิตย์ ควรมีพระพุทธรูปปางถวายเนตรไว้บูชา เป็นพระประจำวันโมรปริต สวดวันละ ๖ จบ (หรืออย่างน้อย วันละ ๑ จบ)

อุเทตะยัญจักขุมา เอกะราชา หะริสสะวัณโณ ปะฐะวิปะภาโส ตัง ตัง นะมัสสามิ หะริสสะวัณณัง ปะฐะวิปปะภาสัง ตะยัชชะ คุตตา วิหะเรมุ ทิวะสังเย พราหมะณา เวทะคุ สัพพะธัมเม เต เม นะโม เต เจ มัง ปาละยันตุ นะมัตถุ พุทธานัง นะมัตถุ โพธิยา นะโม วิมุตตานัง นะโม วิมุตติยา อิมัง โส ปะริตตัง กัตวา โมโร จะระติ เอสะนา ฯ

ประจำวันจันทร์

คนเกิดวันจันทร์ ควรมีพระพุทธรูปปางห้ามญาติไว้บูชา เป็นพระประจำวันอภัยปริต สวดวันละ ๑๕ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท ปาปัคคะโห ทุสสุปินัง อะกันตัง พุทธานุภาเวนะ วินาสะเมนตุ ฯ

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท ปาปั๎คคะโห ทุสสุปิ๎นัง อะกันตัง ธัมมานุภาเวนะ วินาสะเมนตุ ฯ

ยันทุนนิมิตตัง อะวะมังคะลัญจะ โย จามะนาโป สะกุณัสสะ สัทโท ปาปั๎คคะโห ทุสสุปิ๎นัง อะกันตัง สังฆานุภาเวนะ วินาสะเมนตุฯ

ประจำวันอังคาร

คนเกิดวันอังคาร ควรมีพระพุทธรูปปางพุทธไสยาสน์ไว้บูชาเป็นพระประจำวันธชัคปริต สวดวันละ ๘ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

ยัสสานุสสะระเณนาปิ อันตะลิกเขปิ ปาณิโน ปฏิฏฐะ มะธิคัจ ฉันติ ภูมิยังวิยะ สัพพะทา สัพพูปั๎ททะวะชาลัมหา ยักขะโจราทิสัม ภะวา คะณะนา นะจะมุตตานัง ปะริตตัน ตัมภะณามะเห ฯ

ประจำวันพุทธ

คนเกิดวันพุธ ควรมีพระพุทธรูปปางอุ้มบาตรไว้บูชาเป็นพระประจำวันขันธปริต สวดวันละ ๑๗ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

สัพพาสีวิสะชาตีนัง ทิพพะมันตาคะทัง วิยะ ยันนา เสติ วิสัง โฆรัง เสสัญจาปิ ปะริสสะยัง อาณักเขตตัมปิ สัพพัตถะ สัพพะทา สัพพะปาณินัง สัพพะโสปิ นิวาเรติ ปะริตตันตัมภะณามะเห ฯ

ประจำวันพฤหัสบดี

คนเกิดวันพฤหัสบดี ควรมีพระพุทธรูปปางสมาธิไว้บูชา เป็นพระประจำวันโมรปริต สวดวันละ ๑๙ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

ปูเรนตัมโพธิสัมภาเร นิพพัตตัง โมระโยนิยัง เยนะ สังวิหิตา รักขัง มะหาสัตตัง วะเนจะรา จิรัสสัง วายะมันตา บิเนวะ สักขิงสุ คัณหิตุง พรหมะมันตันติ อักขาตัง ปะริตตันตัมภะณามะเห ฯ

ประจำวันศุกร์

คนเกิดวันศุกร์ ควรมีพระพุทธรูปปางทรงรำพึงไว้บูชา เป็นพระประจำวันอาฏานาฏิยะปริต สวดวันละ ๒๑ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ

อัปปะสันเนหิ นาถัสสะ สาสะเน สาธุ สัมมะเต อะมะนุสเสหิ จัณเฑหิสะทา กิพพิสะการิภิ ปะริสสานัญจะตัสสันนะ มหิงสายะ คุตติยา ยันเทเสสิมหาวีโร ปะริตตันตัมภะณามะเห ฯ

ประจำวันเสาร์

คนเกิดวันเสาร์ ควรมีพระพุทธรูปปางนาคปรกไว้บูชา เป็นพระประจำวันองคุลิมาลปริต สวดวันละ ๑๐ จบ (หรืออย่างน้อยวันวันละ ๑ จบ

ยะโตหัง ภะคินิ อะริยายะ ชาติยา ชาโต นาภิชานามิ สัญจิจจะ ปาณังชีวิตา โวโรเปตา เตนะ สัจเจนะ โสตถิ เต โหตุ โสตถิ คัพภัสสะ ฯ

ประจำวันพุธ (เกิดกลางคืน)

คนเกิดวันพุธกลางคืน ควรมีพระพุทธรูปปางป่าเลไลย์ไว้บูชาเป็นพระประจำวัน สุริยปริต สวดวันละ ๑๒ จบ (หรืออย่างน้อยวันวันละ ๑ จบ)

กินนุ สันตะระมาโน วะ ราหุ สุริยัง ปะมุญจะสิ สังวิคคะรูโป อาคัมมะ กินนุ ภีโต วะ ติฏฐะสีติ สัตตะธา เม ผะเลมุทธา ชีวันโต นะ สุขัง ละเภ พุทธะคาถาภิคีโมะ หิ โน เจ มุญเจยยะ สุริยันติ ฯ

บทสวดมนต์บูชาพระเกตุ

พระเกตุ พระพุทธรูปปางสะดุ้งมาร เป็นพระประจำพระเกตุ ชยปรีตไม่ประจำวันเกิดของใคร เป็นพระรักษาอายุของคนทุกคนให้ยั่งยืน เป็นพระคุ้มครองป้องกันภัยทั้งปวง สวดวันละ ๙ จบ (หรืออย่างน้อยวันละ ๑ จบ)

ชะยันโต โพธิยามูเล สักกะยายัง นันทิวัฑฒะโน เอวัง ตะวัง วิชะโยโหหิ ชะยัสสุ ชะยะมังคะเล อะปะราชิตะปั่ลลังเก สีเล ปะฐูะวิโปกขะเร อะภิเสเก สัพพะพุทธานัง อัคคัปปั่ตโต ปะโมทะติ สุนักขัตตัง สุมังคะลัง สุปะภาตัง สุหุฏฐิตัง สุขะโณ สุมุหุตโต จะ สุยิฏฐัง พรหมะจาริสุ ปะทักขิณัง กายะกัมมัง วาจากัมมัง ปะทักขินัง ปะทักขิณัง มโนกัมมัง ปะณิธี เต ปะทักขิณา ปะทักขิณานิ กัตตะวานะ ละภันตัตเถ ปะทักขิเณ ฯ

วิธีไหว้พระก่อนนอน

ก่อนจะเข้านอน เข้าไปห้องพระจุดธูปเทียนบูชาพระแล้วนั่งคุกเข่าประนมมือไว้เพียงหน้าอก กล่าวคำนมัสการพระรัตนตรัยว่า

อรหํ สมฺมาสมฺพุทฺโธ ภควา, พุทฺธํ ภควนฺตํ อภิวาเทมิ กราบลง

สฺวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม, ธมฺมํ นมสฺสามิ กราบลง

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสํโฆ สํฆํ นมามิ กราบลง

กล่าวคำนมัสการพระพุทธเจ้า ๓ หน ดังนี้ –

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

นโม ตสฺส ภควโต อรหโต สมฺมาสมฺพุทฺธสฺส

กล่าวคำปฏิญาณถึงพระรัตนตรัย ดังนี้–

พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ สํฆํ สรณํ คจฺฉามิ ทุติยมฺปิ พุทฺธํ สรณํ คจฺฉามิ ทุติยมฺปิ ธมฺมํ สรณํ คจฺฉามิ ทุติยมฺปิ สํฆํ สรณํ คจฺฉามิ

สวดสรรเสริญพระพุทธคุณ ดังนี้ –

อิติปิ โส ภควา อรหํ, สมฺมาสมฺพุทฺโธ, วิชฺชาจรณสมฺปนฺโน, สุคโต โลกวิทู, อนุตฺตโร ปุริสทมฺมสารถิ, สตฺถา เทวมนุสฺสานํ, พุทฺโธ, ภควาติ.

หมอบลงแล้วกล่าวขอขมาโทษพระพุทธเจ้า ดังนี้ –

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา

พุทฺเธ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ

พุทฺโธ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ

กาลนฺตเร สํวริตุํ ว พุทฺเธ

เงยขึ้นแล้วสวดสรรเสริญพระธรรมคุณ ดังนี้–

สวากฺขาโต ภควตา ธมฺโม, สนฺทิฏฺฐิโก, อกาลิโก, เอหิปสฺสิโก โอปนยิโก, ปจฺจตฺตํ เวทิตพฺโพ วิญฺญูหีติ

หมอบลงแล้วกล่าวขอขมาโทษพระธรรม ดังนี้–

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา

ธมฺเม กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ

ธมฺโม ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ

กาลนฺตเร สํวริตุํ ว ธมฺเม

เงยขึ้นแล้วสวดสรรเสริญพระสังฆคุณ ดังนี้–

สุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสํโฆ, อุชุปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสํโฆ, ญายปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสํโฆ, สามีจิปฏิปนฺโน ภควโต สาวกสํโฆ, ยทิทํ จตฺตาริ ปุริสยุคานิ อฏฺฐ ปุริสปุคฺคลา, เอส ภควโต สาวกสํโฆ, อาหุเนยฺโย. ปาหุเนยฺโย ทกฺขิเณยฺโย อญฺชลีกรณีโย. อนุตฺตรํ ปุญฺญกฺเขตฺตํ โลกสฺสาติ.

หมอบลงแล้วกราบขอขมาโทษพระสงฆ์ ดังนี้

กาเยน วาจาย ว เจตสา วา

สํเฆ กุกมฺมํ ปกตํ มยา ยํ

สํโฆ ปฏิคฺคณฺหตุ อจฺจยนฺตํ

กาลนฺตเร สํวริตุํ ว สํเฆ

เงยขึ้นนั่งพับเพียบหรือขัดสมาธิตามถนัดหายใจให้โล่ง ทำจิตให้โปร่งอย่างสบายแล้วสำรวมจิตน้อมระลึกถึงคุณพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้า มารดาบิดา และครูบาอาจารย์ ตามลำดับ โดยพิสดาร หรือโดยย่อ ตามแต่โอกาสหรือเท่าที่จะระลึกได้

ตัวอย่างดังนี้

๑. **พระผู้มีพระภาคเจ้าพระองค์นั้น** เป็นพระอรหันต์ไกลจากกิเลสเป็นผู้ตรัสรู้ของจริงด้วยพระองค์เองโดยชอบ เป็นผู้ทรงสมบูรณ์ด้วยวิชาและจรณะ คือ ความประพฤติ เป็นผู้เสด็จไปดีมาดี ทรงพระปรีชารู้แจ้งแทงตลอดโลกทั้งสาม ทรงเป็นนายสารถีฝึกคนอย่างดีเยี่ยม ทรงเป็นครูของหมู่เทพเจ้าและเหล่ามนุษย์ ทรงเป็นผู้เบิกบาน มีพระโชคดี.

๒. **พระธรรมเจ้า** อันพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้าตรัสรู้ถูกต้องดีแล้ว เป็นคุณอันผู้ปฏิบัติเห็นได้ในปัจจุบัน เป็นคุณให้ผลไม่นิยมฤดู

กาล เป็นคุณควรเรียกผู้อื่นให้มาดู เป็นคุณควรน้อมเข้ามาในใจ เป็นคุณอันผู้รู้ ๆ ได้โดยเฉพาะตน.

๓. **พระสงฆ์สาวกของพระผู้มีพระภาคพุทธเจ้า** เป็นผู้ปฏิบัติดี เป็นผู้ปฏิบัติตรง เป็นผู้ปฏิบัติเพื่อออกจากทุกข์ เป็นผู้ปฏิบัติชอบยิ่ง คือพระอริยบุคคล ๔ คู่ หรือ ๘ ประเภท ได้แก่พระอริยบุคคลผู้ดำรงอยู่ในโสดาปัตติมรรค ๑ โสดาปัตติผล ๑ สกทาคามิมรรค ๑ สกทาคามิผล ๑ อนาคามิมรรค ๑ อนาคามิผล ๑ อรหัตตมรรค ๑ อรหัตตผล ๑ พระอริยบุคคลทั้งหมดนี้ เป็นผู้ควรของคำนับ เป็นแขกที่ควรต้อนรับเป็นผู้ควรยกมือไหว้เป็นนาบุญของชาวโลกอย่างยอดเยี่ยม

๔. **บิดามารดา** ได้มีเมตตากรุณา ป้องกันรักษาเลี้ยงดูเรามาอย่างดีเลิศไม่เห็นแก่ความเหนื่อยยากลำบากใด ๆ หนักเอาเบาสู้ เราจึงหลุดรอดปลอดภัยเป็นผู้เป็นคนมาได้ถึงอย่างนี้ และท่านเป็นผู้ระแวดระวังคอยดูแลห้ามปรามเรา ไม่ให้โอกาสได้ทำความชั่ว ทางร่างกายวาจา ท่านพยายามฝึกฝนอบรมเราให้เป็นคนดีมีกิริยามารยาทสุภาพเรียบร้อยมีอัธยาศัยน้ำใจงดงามนิ่มนวล ท่านให้โอกาส และเสริมส่งเราให้ได้ศึกษาเล่าเรียนศิลปวิทยาโดยควรแก่ฐานะ ท่านรับเป็นภาระจัดให้มีเหย้าเรือนครอบครัวที่เหมาะสม ท่านแบ่งสันปันส่วนทรัพย์สินมรดกให้ตกทอดมาถึงเรา ทำให้เราได้มีทุนเครื่องเกื้อหนุนการอาชีพอย่างสบาย

๕. **ครูบาอาจารย์** ได้อุตส่าห์พยายามสั่งสอนวิชาความรู้ให้เราด้วยความเมตตากรุณา ปรารถนาที่จะให้เรามีความรู้มีความสามารถเบื้องหน้า ไม่ได้เห็นแก่สินจ้างรางวัล และไม่พรั่นพรึงถึงความเหนื่อยยากลำบากใด ๆ ท่านพยายามสั่งสอนด้วยน้ำใจอันงาม คือแนะนำดี ให้ได้เล่าเรียนดี สอนศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ไม่ปิดบังอำพรางยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง ทำความป้องกันให้ในทิศทั้งหลาย คือจะไปทางไหนก็ไม่อดยาก ด้วยเหตุนั้นจึงยังผลให้เราเป็นคนดี มีความรู้มีความสามารถตามควรแก่อัตภาพดังที่เป็นอยู่บัดนี้

เมื่อระลึกไปโดยทำนองนี้ จิตก็จะยึดมั่นอยู่ในพระคุณความดีของพระพุทธเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า และคุณความดีของบิดามารดา ครูบาอาจารย์ส่วนนั้น ๆ แต่นั้นจิตก็จะสงบ เพราะได้ดีมอารมณ์ดี เมื่อจิตสงบแล้วก็จะรู้สึกสบายกาย ปลอดโปร่งใจ จัดได้ว่าความสบายกายสุขใจพอสมควร เมื่อเห็นสมควรแก่เวลาแล้ว ให้นั่งคุกเข่ากราบลง ๓ หน โดยเบญจางคประดิษฐ์ แล้วเตรียมเข้านอนได้

พระคาถาต่าง ๆ

พระคาถามหามงกุฎพระพุทธเจ้า

อิติปิโสวิเสเสอิ อิเสเสพุทธะนาเมอิ

อิเมนาพุทธตังโสอิ อิโสตังพุทธปิติอิ

พระคาถาอาวุธพระพุทธเจ้า

อายันตุโภนะโต อิทะธานะ สีลา

เนกขัมมะ ปัญญา สะหะวิริยะขันติ

สัจจาธิฏฐานะ สะเมตุ เปกขายุทธายะโว

คัณหะภะ อาวุธานิติ ฯ

อิติปิโสนพคุณ

โสภะคะวา อิติปิอะระหัง สัมมาสัมพุทโธ

โสภะคะวา อิติปิอะระหัง วิชาจะระนะสัมปันโน

โสภะคะวา อิติปิอะระหัง สุคะโต

โสภะคะวา อิติปิอะระหัง โลกะวิทู

โสภะคะวา อิติปิอะระหัง อะนุตตะโร

โสภะคะวา อิติปิอะระหัง ปุริสะธัมมะสาระถิ

โสภะคะวา อิติปิอะระหัง สัตถาเทวะมนุสสานัง
โสภะคะวา อิติปิอะระหัง พุทโธ
โสภะคะวา อิติปิอะระหัง ภะคะวาติ ฯ
(อิติปิโสนพคุณนี้ เสก ภาวนา ๑๔ คาบ สระผมป้องกันทุกข์ภัย ดีนัก)

คาถาบูชาพระบรมธาตุ

อะหัง วันทามิ ธาตุโย
อะหัง วันทามิ สัพพะโส

คาถาบูชาพระฉิม (สีวะรี)

สีวะรี จะ มะหาเถโร เทวะตานะปูชิโต
โส ระโห ปัจจะยาทิมหิ สีวะรี จะ มะหาเถโร
ยักขาเทวาภิปูชิโต โส ระโห ปัจจะยาทิมหิ
อาหัง วันทามิ ตัง สะทา สีวะรี เถรัสสะ
เอตัง คุณัง โสตถิลาภัง ภะวันตุเม

คาถาบูชาพระพิคเณศร์

สีนะมะ โอม คะเณสะวายะ วิคะเณ สะวาโหม

คาถาบูชาพระทุ่งเศรษฐี

อิติ สุคะโต อะระหังพุทโธ นะโมพุทธายะ อิตถิกาเย กายะ ยายะ
เทวะนัง ปิยะตัง สุตตะวา

คาถาบูชาพระสมเด็จ
(ของสมเด็จพุฒาจารย์ (โต) วัดระฆัง)

ปุตตะกาโม ละเภปุตตัง ธะนะกาโม ละเภ ธะนัง อัตถิ กาเย กายะ ยายะ เทวะนัง ปิยะตัง สุตตะวา

คาถาใช้พระสมเด็จ

อิติปิโส ภะคะวา ยะมะราชาโน
ท้าวเวสสุวัณโณ มรณะสุขขัง
อะระหัง สุคะโต นะโมพุทธายะ

คาถาของหลวงพ่อทวด
(วัดช้างให้ จังหวัดปัตตานี)

นะโม โพธิสัตโต อาคันติมายะ อิติภะคะวา

คาถาของหลวงพ่อแช่ม
(วัดท่าฉลอง จังหวัดภูเก็ต)

สาธุ พระอาระหัง สุคะโต ภาคาวา นะ เมตตาจิต

คาถาของหลวงพ่อปาน
(วัดบางนมโค พระนครศรีอยุธยา)

วิระทะโย วิระโคนายัง วิระหิงสา วิระทาสี วิระพาสา วิระอิตทิโย พุทธัสสะ มานีมามะ พุทธัสสะ สะวาโหม (วันละ ๙ จบ ถ้าวันไหนไม่ได้สวดวันต่อไปต้องสวดเพิ่ม)

คาถานะฤาชา

(ของหลวงพ่อสำเนียง อยู่สถาพร)

วัดเวฬุวนาราม บางเลน นครปฐม ใช้กับเข็มนะฤาชา นะฤาชากุติยะ ปิญจะลือ โสพะกัญจะ สะวะรัง วะรัง ลือมะหันตา นะมามิหัง กรีนะ อักขรานิ ชาตานิ อุนาโล นาถัง เพชรตัง โหติ อะสังวิสุโล ปุ่สะพุพะ สัตถุโน พุท–โธ

คาถากราบไหว้ศาลเทพารักษ์

เมื่อเดินผ่านศาลเทพารักษ์ หรือผ่านนะวะมดีต้นไม้ปู่เจ้า ซึ่งคงจะต้องมีรุกขเทวดาสิงอยู่ พึงพนมมือกล่าวคำสดุดีว่า

ภะวะตัง จิตตัง ปะระมังสุขัง

แล้วจึงเดินหลีกไป เทพยดาจะอำนวยพรให้เดินทางโดยสวัสดี

คำภาวนาเมื่อวงสายสิญจ์

พุทธัง สัตตะปาการัง อัมหากัง สะระณัง คัจฉามิ
ธัมมัง สัตตะปาการัง อัมหากัง สะระณัง คัจฉามิ
สังฆัง สัตตะปาการัง อัมหากัง สะระณัง คัจฉามิ
สัพเพ พุทธา พะลัปปัตตา ปัจเจกานัญ จะ ยังพะลัง อะระหันตานัญจะ เตเชนะ รักขัง พันธานิ สัพพะโส

ยกขันข้าวขึ้นจบเวลาตักบาตร

สุทินนัง วะตะเมทานัง อาสะวักขะยาวาหัง โหตุ

มงคล

มงคล คือ เหตุที่ทำให้ได้รับความสุขความเจริญ หรือสิ่งที่ทำความเจริญมาสู่ตน ทุกคนปรารถนาสิ่งเป็นมงคลด้วยกันทั้งนั้น

ในครั้งพุทธกาลได้มีผู้มาทูลขอให้พระพุทธเจ้าตรัสเรื่องมงคล พระพุทธองค์จึงตรัสมงคล ๓๘ ประการ ซึ่งมีมาในมงคลสูตร ขุททกปาฐ ดังต่อไปนี้

มงคลที่ ๑ การไม่คบคนพาล

มงคลที่ ๒ การคบบัณฑิต

มงคลที่ ๓ การบูชาวัตถุและคนที่ควรบูชา

มงคลที่ ๔ การอยู่ในประเทศอันสมควร

มงคลที่ ๕ ทำความดีมาก่อน

มงคลที่ ๖ การตั้งตนไว้ชอบ

มงคลที่ ๗ ความเป็นผู้สดับมาก

มงคลที่ ๘ ศิลปะ

มงคลที่ ๙ สำเหนียกในระเบียบวินัย

มงคลที่ ๑๐ วาจาเป็นสุภาษิต

มงคลที่ ๑๑ บำรุงมารดาบิดา

มงคลที่ ๑๒ สงเคราะห์บุตร

กงคลที่ ๑๓ สงเคราะห์ภรรยา

มงคลที่ ๑๔ การงานไม่อากูล

มงคลที่ ๑๕ การให้

มงคลที่ ๑๖ การประพฤติธรรม

มงคลที่ ๑๗ การสงเคราะห์ญาติ

มงคลที่ ๑๘ กรรมที่ไม่มีโทษ

มงคลที่ ๑๙ งดเว้นจากความชั่ว

มงคลที่ ๒๐ ระมัดระวังในการดื่มน้ำเมา

มงคลที่ ๒๑ ไม่ประมาทในธรรม

มงคลที่ ๒.๒ เคารพ

มงคลที่ ๒๓ อ่อนน้อมถ่อมตน

มงคลที่ ๒๔ สันโดษ

มงคลที่ ๒๕ กตัญญู

มงคลที่ ๒๖ ฟังธรรมตามกาล

มงคลที่ ๒๗ ความอดทน

มงคลที่ ๒๘ ความเป็นคนว่าง่ายสอนง่าย

มงคลที่ ๒๙ การได้เห็นสมณะ

มงคลที่ ๓๐ การสนทนาธรรมตามกาล

มงคลที่ ๓๑ ตบะ

มงคลที่ ๓๒ พรหมจรรย์

มงคลที่ ๓๓ การเห็นอริยสัจ

มงคลที่ ๓๔ การทำพระนิพพานให้แจ้ง

มงคลที่ ๓๕ จิตไม่หวั่นไหวด้วยโลกธรรม

มงคลที่ ๓๖ จิตไร้โศก

มงคลที่ ๓๗ จิตปราศจากธุลี

มงคลที่ ๓๘ จิตเกษม

มงคล ๓๘ ประการนี้ พระพุทธเจ้าตรัสว่า เป็นมงคลอันสูงสุดพึงสังเกตว่ามงคลที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงทุกข้อนี้มิใช่เรื่องโชคลาง หรือวัตถุสิ่งของมาช่วยให้เกิดมงคลอย่างไรเลย หากแสดงความประพฤติปฏิบัติที่ดีงามทางกาย

พระคาถาชินบัญชร

ของ

สมเด็จพระพุฒาจารย์ (โต) วัดระฆังโฆสิตาราม

ชยาสรากะตา พุทธา เชตวามารัง สะวาหะนัง จะตุสัจจาสะภัง ระสัง เย ปิวิงสุ นะราสะภา

ตัณหังกะราทะโย พุทธา อัฏฐะวีสะตินายะกา สัพเพ ปะติฏฐิตา มัยหัง มัตถะเก เต มุนิสสะรา

สีเส ปะติฏฐิโต มัยหัง พุทโธ ธัมโม ทวิโลจะเนสังโฆ ปะติฏฐิโต มัยหัง อุเร สัพพะคุณากะโร

สมเด็จพระนราสภสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่าใด ขณะเมื่อประทับอยู่ ณ พระแท่นพุทธชัยอาสน์ ทรงได้ชัยชนะแก่พระยามาราธิราชกับทั้งหมู่บริวารแล้วได้ตรัสรู้ดื่มรสพระจตุราริยสัจอันประเสริฐสมดังพระพุทธประสงค์

ขออัญเชิญสมเด็จพระบรมนายกสัมมาสัมพุทธเจ้าเหล่านั้น ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ยิ่งใหญ่กว่ามุนีทั้งปวง มีจำนวนรวมกัน ๒๘ พระองค์ มีสมเด็จพระตัณหังกรสัมมาสัมพุทธเจ้าเป็นต้น จงเสด็จมาอยู่ ณ เบื้องบนกระหม่อมจอมขวัญของข้าพระพุทธเจ้า

ขออัญเชิญสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จงเสด็จมาอยู่เบื้องบนศีรษะของข้าพระพุทธเจ้า ขออัญเชิญพระธรรมจงมาสถิตอยู่ในดวงเนตรของข้าพระพุทธเจ้า ขออัญเชิญพระอริยสงฆ์ผู้เป็นบ่อเกิดแห่งคุณงามความดีทั้งปวง จงมาสถิตอยู่ ณ อุระประเทศของข้าพระพุทธเจ้า

หะทะเย อะนุรุทโธ จะ สารีปุตโต จะ ทักขิเณ โกณฑัญโญ ปิฏฐิภาคัสมิง โมคคัลลาโน จะ วามะเก

ทักขิเณ สะวะเน มัยหัง อาสุง อานันทะราหุโล กัสสะโป จะ มะหานาโม อุภาสุง วามาโสตะเก

เกเสนเต ปิฏฐิภาคัสมิง สุริโยวะ ปะภังกะโร นิสินโน สิริสัมปันโน โสภีโต มุนิปุงคะโว

กุมาระกัสสะโป เถโร มะเหสี จิตตะวาทะโก โส มัยหัง วะทะเน นิจจัง ปะติฏฐาสิ คุณากะโร

ขออาราธนาพระอนุรุทธเถรเจ้าจงมาสถิตอยู่ในดวงหฤทัยของข้าพเจ้า พระสารีปุตตเถรเจ้าจงมาสถิตอยู่ ณ ส่วนเบื้องขวา พระอัญญาโกณฑัญญเถรเจ้าจงมาสถิตอยู่ ณ ส่วนเบื้องหลังพระมหาโมคคัลลานเถรเจ้าจงมาสถิตอยู่ ณ ส่วนเบื้องซ้าย

ขออาราธนาพระอานนทเถรเจ้ากับพระราหุลเถรเจ้า จงมาสถิตอยู่ ณ โสตเบื้องขวา พระมหากัสสปเถรเจ้า กับพระมหานามเถรเจ้า จงมาสถิตอยู่ ณ โสตเบื้องซ้าย

ขออัญเชิญสมเด็จพระโสภิตสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้เป็นมหามุนีชั้นยอดเยี่ยมทรงเต็มเปี่ยมด้วยพระพุทธสิริ ทรงมีรัศมีแจ่มจ้าดุจดวงพระอาทิตย์ จงเสด็จมาประทับนั่งสถิตอยู่ ณ ชายผมส่วนเบื้องหลังของข้าพระพุทธเจ้า

ขออาราธนาพระกุมารกัสสปเถรเจ้าซึ่งเป็นผู้แสวงหาคุณอันยิ่งใหญ่ มีวาจาอันไพราะเป็นบ่อเกิดแห่งคุณงามความดีจงมาสถิตอยู่ที่ปากของข้าพเจ้าเป็นนิจนิรันดร์

ปุณโณ อังคุลิมาโล จะ อุปาลี นันทะสีวะลี เถรา ปัญจะ อิเม ชาตา นะลาเต ติลาถา มะมะ

เสสาสีติ มะหาเถรา วิชิตา ชินะสาวะกา เอเตสีติ มหาเถรา ชิตะวันโต ชิโนระสา

ชะลันตา สีละเตเชนะ อังคะมังเคสุ สัณฐิตา ระตะนัง ปุระโต อาสิ ทักขิเณ เมตตะสุตตะกัง

ธะชัคคัง ปัจฉะโต อาสิ วาเม อังคุลิมาละกัง ขันธะโมระปะริตตัญจะ อาฏานาฏิยะสุตตะกัง

ขออาราธนา พระมหาเถรเจ้าทั้งห้าพระองค์เหล่านี้ คือ พระองคุลิมาลเถรเจ้าพระอุบาลีเถรเจ้า พระปุณณเถรเจ้า พระนันทเถรเจ้าและสีวลีเถรเจ้า จงมาบังเกิดเป็นรอยริ้วอยู่ ณ ที่ตรงหน้าผากของข้าพเจ้า

ขออาราธนาหมู่พระพุทธชิโนรสชั้นพระมหาเถรทั้งหลาย ๘๐องค์ ซึ่งล้วนแต่เป็นผู้ชนะข้าศึก คือกิเลส รุ่งเรืองงามอยู่ด้วยเดชแห่งศีลจงมาสถิตดำรงอยู่ทั่วองค์อวัยวะน้อยใหญ่ของข้าพเจ้า

ขอพระรัตนสูตร จงมาอยู่ส่วนเบื้องหน้าของข้าพเจ้า พระเมตตสูตรจงมาอยู่ ณ ส่วนเบื้องขวา พระธชัคคสูตรจงมาอยู่ ณ ส่วนเบื้องหลัง พระอังคุลิมาลสูตรจงมาอยู่ ณ ส่วนเบื้องซ้าย

ขอพระขันธปริต พระโมรปริตและพระอาฏานาฏิยสูตร จงสำเร็จเป็นหลังคากางกั้นอยู่บนอากาศ พระปริตและพระสูตรที่เหลือเศษจากนี้จงสำเร็จเป็นกำแพงล้อมรอบ

อากาเส ฉะทะนัง อะสิ เสสาปาการะสัณฐิตา ชินา นานาวะระสังยุตตา สัตตัปปากะระลังกะตา

วาตะปิตตาทิสัญชาตา พาหิรัชฌัตตุปัททะวา อะเสสา วินะยัง ยันตุ อะนันตะชินะเตชะสา

วาสะโต เม สะกิจเจนะ สะทา สัมพุทธะปัญชะเร ชินะปัญชะระมัชเฌนหิ วิหะรันตัง มะหีตะเล

เมื่อข้าพระพุทธเจ้าประกอบการงานของตนอยู่ในขอบเขตกรงธรรมของสมเด็จพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งล้อมรอบด้วยกำแพง ๗ ชั้น ประกอบด้วยพุทธอาณา และพลานุภาพอันมั่นคงในกาลทุกเมื่อเช่นนี้

ขอให้อุปัทวันตรายทั้งหลาย ทั้งภายนอกและภายในอันเกิดแต่เหตุต่าง ๆ มีลมกำเริบและดีซ่านเป็นต้น จงถึงซึ่งความพินาศดับสูญไปโดยไม่มีเหลือ ด้วยเดชอานุภาพของพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้าผู้ทรงพระคุณอันยิ่งใหญ่ไม่มีที่สิ้นสุด

ขอสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า และหมู่พระอริยสาวกทั้งหลาย ซึ่งล้วนแต่เป็นชั้นมหาบุรุษอย่างประเสริฐทุก ๆ พระองค์เหล่านั้น จงช่วยรักษาข้าพระพุทธเจ้าผู้อยู่ ณ ภาคพื้นดินภายในใจกลางกรงธรรมของสมเด็จพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดกาลทุกเมื่อเทอญ

สะทา ปาเลนตุ มัง สัพเพ เต มะหาปุริสา สะภา อิจเจวะมันโต สุคุตโต สุรักโข ชินานุภาเวนะ ชิตุปัททะโว

ธัมมานุภาเวนะ ชิตาริสังโฆ สังฆานุภาเวนะ ชิตันตะราโย สัทธัมมานุภาวะปาลิโต จะระมิ ชินปัญชะเรติ

ด้วยประการฉะนี้เป็นอัน ข้าพเจ้าได้คุ้มครองรักษาตนไว้ด้วยดีแล้ว และด้วยอานุภาพของสมเด็จพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้าขอให้ข้าพเจ้าจงมีชัยชนะแก่อุปัทวะทั้งปวงด้วยอานุภาพของพระธรรมเจ้า ขอให้ข้าพเจ้าจงมีชัยชนะแก่หมู่อริศัตรูทั้งปวง ด้วยอานุภาพของพระอริยสงฆ์ ขอให้ข้าพเจ้าจงมีชัยชนะแก่อันตรายทั้งปวง

ข้าพเจ้าเป็นผู้อันอานุภาพแห่งพระธรรมคุ้มครองรักษาแล้ว จะประพฤติปฏิบัติตนอยู่ภายในขอบเขตกรงธรรมของสมเด็จพระชินสัมมาสัมพุทธเจ้าตลอดไปฉะนี้แล

สังคหวัตถุ

สังคหวัตถุ ธรรมข้อนี้แปลว่า วัตถุอันเป็นเครื่องสงเคราะห์ซึ่งกันและกัน จัดว่าเป็นธรรมสำคัญสำหรับคฤหัสถ์พึงถือปฏิบัติในการติดต่อซึ่งกันและกัน สังคหวัตถุ นี้ท่านจำแนกออกเป็น ๔ ข้อ·

๑. **ทาน** หมายถึง การให้ การแจกจ่าย จำแนกออกเป็น ๒ อย่างคือ

ก. ให้โดยเจาะจงตัวบุคคลผู้รับ เรียกว่า ปฏิปุคคลิกทาน

ข. ให้ทั่วไปโดยไม่เจาะจงตัวบุคคลใด ๆ เรียกว่า สาธารณทาน

บิดามารดาให้อาหาร เครื่องแต่งกาย การอบรมเลี้ยงดูบุตรธิดาเมื่อยังเยาว์อยู่ ให้สมบัติเป็นทุนรอนสำหรับตั้งหลักฐานเมื่อเจริญวัยขึ้นแล้ว ผู้บังคับบัญชาให้ความดีความชอบแก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ญาติมิตรแจกสิ่งของให้แก่กัน เหล่านี้ เรียกว่า ปฏิปุคคลิกทานด้วยอนุเคราะห์

บุตรธิดา ผู้มีเหย้าเรือนให้ทรัพย์เลี้ยงดูพ่อแม่ ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาให้สิ่งของแก่ผู้บังคับบัญชา แสดงถึงความจงรักภักดี เหล่านี้ เรียกว่า ปฏิปุคคลิกทานในด้านตอบแทนบุญคุณ

เศรษฐีผู้มีทรัพย์ มีใจโอบอ้อมอารี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่มหาชน สละทรัพย์สร้างถนนหนทาง ขุดบ่อ สร้างสะพานให้คนสำหรับใช้สอย สร้างโรงเรียน โรงพยาบาลเป็นสถานศึกษา และรักษาพยาบาลคนเจ็บไข้ เหล่านี้ เรียกว่า สาธารณทาน

๒. **เปยยวัชชะ** หมายถึงการเจรจาด้วยถ้อยคำอันดูดดื่มจับใจ จำแนกออกเป็น ๒ ประการคือ

ก. **ปิยวาจา** ได้แก่วาจาไพเราะอ่อนหวาน ทำให้ผู้พูดเป็นที่รักของผู้ฟัง

ข. **อัตถสัญหิตาวาจา** ได้แก่วาจาอันประกอบด้วยประโยชน์

ในการเจรจาพาทีนี้ ผู้ที่เข้าใจพูดอาจยึดเหนี่ยวน้ำใจของคนไว้ได้ บิดามารดาเจรจากับบุตรธิดาด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน ครูอาจารย์เจรจากับศิษย์ด้วยถ้อยคำไพเราะน่าฟัง เมื่อถ้อยคำเหล่านี้เป็นที่ซาบซึ้งจับใจก็ย่อมทำให้เกิดความรักขึ้นได้ บุตรธิดารู้จักพูดให้เป็นที่จับใจบิดามารดา ศิษย์พูดกับครูด้วยถ้อยคำอ่อนหวาน ก็ย่อมทำให้บิดามารดา ครูอาจารย์เกิดความรักด้วยเหมือนกัน ผู้ใหญ่ที่ฉลาดในการปฏิสันถาร กล่าวคำทักทายปราศรัยกับผู้น้อยทั่วหน้าย่อมทำให้ผู้น้อยเกิดความรักใคร่นับถือ ผู้ใหญ่ที่ฉลาดพูดจูงใจผู้น้อยก็อาจทำให้ผู้น้อยมีกำลังใจทำงานด้วยความรักในงานอย่างเต็มที่

ส่วนวาจาอันประกอบด้วยประโยชน์นั้น หมายถึงว่าถ้าผู้พูดเข้าใจใช้ถ้อยคำจูงใจปลุกใจผู้ฟังให้สนใจฟัง เข้าใจชี้แจงให้ผู้ฟังลงข้อยุติตามได้แล้ว ย่อมจะทำให้ผู้ฟังนิยมศรัทธาผู้พูดได้ ดังนั้น เราจะเห็นได้ว่าวาจามีความสำคัญเพียงใด สมดัง สุนทรภู่กวีเอกกล่าวไว้ว่า "อันอ้อยตาลหวานลิ้นแล้วสิ้นซาก แต่ลมปากหวานหูไม่รู้หาย"

๓. **อัตถจริยา** หมายถึงความประพฤติให้เป็นประโยชน์ จำแนกออกเป็น ๒ ประการคือ-

ก. **เวยยาวัจจะ** หมายถึงการให้ความช่วยเหลือเพื่อจะได้พยายามทำงานให้เป็นผลสำเร็จ

ข. **ธรรมสมาทปนา** หมายถึงการชักนำให้ประพฤติธรรม

บิดามารดาพยายามหาทางให้บุตรธิดา ได้ กระ ทำ ธุร กิจ อัน เป็นประโยชน์ เช่น ให้ได้รับการศึกษา ให้ตั้งครอบครัวและตั้งบ้านเรือนให้เป็นหลักฐาน และบุตรธิดาก็ได้พยายามกระทำตาม เช่นนี้ ย่อมกระทำให้ทั้งสองฝ่ายเป็นที่รักซึ่งกันและกัน ผู้ใหญ่เอาใจใส่ในธุรกิจของผู้น้อยอุดหนุนให้มีชื่อเสียงจนปรากฏแก่สายตาคนทั่วไป และผู้น้อยก็หมั่นกระทำธุรกิจตามที่ผู้ใหญ่ให้ทำ จนประสบผลสำเร็จตามความมุ่งหมายเช่นนี้ก็ย่อมได้ชื่อว่าทำตนให้เป็นที่รักของผู้ใหญ่ ทั้งผู้ใหญ่และผู้น้อยก็ย่อมจะมีมิตรจิตมิตรใจกันสนิทแน่นแฟ้น เกิดประโยชน์ร่วมกันทั้งสองฝ่าย

ในส่วนธรรมสมาทปนา คือการชักนำให้ประพฤติธรรม ทำบุญกุศลร่วมกันนั้นก็ย่อมจะทำให้ผู้มีใจบุญทั้งหลาย เกิดความนิยมยินดีในบุญกุศล และรู้จักมักคุ้นเป็นมิตรสนิทสนมกันไปด้วย

๔. **สมานตา** หมายถึงการประพฤติธรรมโดยสม่ำเสมอ จำแนกออกเป็น ๒ ประการคือ

ก. **บุคคลาธิษฐาน** ได้แก่การยึดถือเอาบุคคลเป็นที่ตั้ง

ข. **ธรรมาธิษฐาน** ได้แก่การยึดเอาธรรมเป็นที่ตั้ง

ญาติผู้อ่อนโดยวัย แม้ว่าจะมียศฐาบรรดาศักดิ์สูง มีทรัพย์สมบัติมาก แต่ไม่ทนงตน ประพฤติตนเป็นคนอ่อนน้อม มีสัมมาคารวะต่อญาติผู้เจริญด้วยวัย เคยประพฤติปฏิบัติมาโดยสม่ำเสมออย่างนั้น ญาติทั้งหลายผู้ที่ได้รับการปฏิบัติตอบอย่างนั้น ก็ย่อมจะเกิดความรู้สึกรักใคร่และแสดงความนับถือตอบการแสดงความนับถือซึ่งกันและกันโดยฐานะและวัยเช่นนี้ ได้ชื่อว่าประพฤติสมานตาธรรมในส่วนบุคคลาธิษฐาน

สำหรับสมานตาในส่วนธรรมาธิษฐานนั้น ได้แก่การร่วมใจกันรักษาระเบียบวินัยและขนบธรรมเนียมที่ตั้งขึ้นไว้สำหรับหมู่คณะจะพึงปฏิบัติเสมอกัน ไม่เช่นนั้นก็ไม่อาจจะรักษาสามัคคีกันไว้ได้ ดังนั้นผู้เป็นหัวหน้าจึงต้องคอยสอดส่องดูแลให้คนในหมู่คณะได้ประพฤติตามธรรมเนียมของหมู่คณะไว้ให้มั่น และคอยขจัดหรือปราบผู้ละเมิดมิให้บ่อนทำลายความมั่นคง การรักษาความสามัคคีของหมู่คณะให้มั่นคงนี้เรียกว่าสมานตาในส่วนธรรมาธิษฐาน

สังคหวัตถุทั้ง ๔ ข้อนี้ สามารถควบคุมความสามัคคีของคนให้แน่นแฟ้น และให้เป็นไปโดยกลมเกลียวกัน ดุจเพลารถอันคุมล้อไว้ให้แน่นฉะนั้น

กฎหมายที่ประชาชนควรรู้

ทะเบียนราษฎร์

การทะเบียนราษฎร์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการจดทะเบียนที่เกี่ยวข้องกับประชาชน ๔ ประเภท คือทะเบียนบ้าน, ทะเบียนคนเกิด, ทะเบียนคนตาย และทะเบียนคน ซึ่งในกรณีดังกล่าวนี้ได้มีกฎหมายคือ พ.ร.บ. การทะเบียนราษฎร์ พ.ศ. ๒๔๙๙ กำหนดให้แจ้งกับนายทะเบียน เพื่อมีการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ เช่น การปลูกบ้าน รื้อ ย้ายที่อยู่ คนเกิด คนตาย ฯลฯ เพื่อให้เกิดความเข้าใจและค้นหาได้ง่าย ๆ จึงได้แยกกล่าวตามหัวข้อดังนี้

ทะเบียนบ้าน

๑. **เกี่ยวกับบ้านและเลขบ้าน** คำว่า "บ้าน" ตามกฎหมายทะเบียนราษฎร์ หมายความถึงโรงเรือนหรือสิ่งปลูกสร้าง สำหรับใช้เป็นที่อยู่ประจำซึ่งมีเจ้าบ้านครอบครอง และให้หมายความรวมถึงแพหรือเรือซึ่งจอดประจำ และใช้เป็นที่อยู่ประจำด้วย แต่บ้านที่ไม่ใช้เป็นที่อยู่ประจำ เช่น โรงนา เรือเร่ขายของไม่นับว่าเป็นบ้าน (ไม่ต้องกำหนดหมายเลขบ้าน)

การขอมีเลขบ้านนั้น ผู้ขอจะต้องนำใบอนุญาต ให้ก่อสร้างอาคารหรือสิ่งปลูกสร้างหรือบ้านไปแสดงต่อนายทะเบียนท้องถิ่นด้วย

๒. **ทะเบียนบ้าน** (ท.ร. ๑๔) เป็นทะเบียนประจำแต่ละบ้าน เพื่อแสดงว่ามีผู้อยู่อาศัยอยู่ในบ้านนั้นกี่คน และมีรายการสำคัญ ๆ เช่น ชื่อ, ชื่อรอง, ชื่อสกุล, เพศ, ความเกี่ยวพัน (กับเจ้าบ้าน) วันเดือนปีเกิด, สัญชาติ, เชื้อชาติ, ความรู้, ชื่อบิดามารดา ฯลฯ โดยต้นฉบับเก็บไว้ที่สำนักทะเบียน ส่วนสำเนาทะเบียนมอบไว้ให้เจ้าบ้านเก็บรักษาไว้ สำหรับนอกเขตเทศบาลนายทะเบียนอำเภอจะมอบสำเนาทะเบียนบ้านให้นายทะเบียนตำบล (กำนัน) เก็บรักษาไว้

สำเนาทะเบียนบ้านนี้ ห้ามมิให้ผู้หนึ่งผู้ใดแก้ไขเปลี่ยนรายการ (เว้นแต่นายทะเบียนผู้มีอำนาจและหน้าที่เป็นผู้แก้ไข) อนึ่ง ในการที่นายทะเบียนจะมอบสำเนาทะเบียนบ้านให้แก่เจ้าบ้าน จะต้องให้เจ้าบ้านมารับด้วยตนเอง หรือมอบฉันทะให้ผู้อื่นมารับแทน

ถ้าสำเนาทะเบียนบ้านชำรุดหรือสูญหาย เมื่อเจ้าบ้านยื่นคำขอให้นายทะเบียนออกให้ใช้ใหม่ โดยเก็บค่าธรรมเนียม ๕ บาท เว้นแต่การชำรุด หรือสูญหายนั้น เกิดขึ้นด้วยเหตุสุดวิสัย เช่น ไฟไหม้เป็นต้น

กรณีที่ได้รับยกเว้น ไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม ในการที่นายทะเบียนคัดและรับรองสำเนาทะเบียนบ้านให้ คือ

๑. เพื่อใช้เกี่ยวกับการศึกษาทั่วไป

๒. เพื่อใช้เกี่ยวกับการรับราชการทหาร

๓. เพื่อใช้เกี่ยวกับการสงเคราะห์ผู้ที่มีบุตรมาก

๔. สำเนาทะเบียนชำรุด สูญหายด้วยเหตุสุดวิสัย

๓. **ทะเบียนคนเกิด** เมื่อมีคนเกิดในบ้าน เจ้าบ้านจะต้องแจ้งนายทะเบียนผู้รับแจ้งภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันเกิด ถ้าเกิดนอกบ้านให้มารดาของเด็กเป็นผู้แจ้งแก่นายทะเบียนท้องที่ที่มีคนเกิด หรือในท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ในโอกาสแรกภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันเกิด

คำว่า "คนเกิดนอกบ้าน" หมายความว่า เกิดนอกบ้านตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร์ ถ้าไปเกิดในบ้านคนอื่น ไม่ถือว่าเป็นการเกิดนอกบ้าน

การแจ้งคนเกิดนี้ถ้าไปคลอดโรงพยาบาล ทางโรงพยาบาลจะเป็นผู้แจ้งเกิดให้

เมื่อไปแจ้งคนเกิดต่อนายทะเบียน ๆจะออกใบ "สูติบัตร" ให้ผู้แจ้งไว้เป็นหลักฐาน

สูติบัตร เป็นหนังสือราชการ ผู้ใดจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการใด ๆ ไม่ได้ เว้นแต่นายทะเบียนเป็นผู้แก้ แต่นายทะเบียนจะแก้ได้ก็ต้องได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัดเท่านั้น

๔. **ทะเบียนคนตาย** เมื่อมีคนตายในบ้าน เจ้าบ้านจะต้องแจ้งต่อนายทะเบียนท้องถิ่นภายใน ๒๔ ชั่วโมงนับแต่เวลาตาย ในกรณีไม่มีเจ้าบ้าน ให้ผู้พบศพเป็นคนแรกเป็นผู้แจ้งภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาพบศพ

คนตายนอกบ้าน ผู้ที่ไปกับคนตายหรือผู้ที่พบศพ เป็นผู้แจ้งแก่นายทะเบียนท้องที่ที่ตายหรือพบศพ หรือท้องที่ที่จะพึงแจ้งได้ในโอกาสแรกภายใน ๒๔ ชั่วโมง นับแต่เวลาตายหรือพบศพ

เมื่อไปแจ้งคนตายต่อนายทะเบียน ๆ จะออก "ใบมรณบัตร" ให้ผู้แจ้งไว้เป็นหลักฐาน

มรณบัตร เป็นหนังสือราชการ ผู้ใดจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงรายการไม่ได้ เว้นแต่นายทะเบียนเป็นผู้แก้ แต่นายทะเบียนจะแก้ได้ก็ต้องได้รับอนุมัติจากผู้ว่าราชการจังหวัดเท่านั้น

คำว่า "คนตายนอกบ้าน" หมายความถึงการตายนอกบ้านตามความหมายของกฎหมายการทะเบียนราษฎร์ แต่ถ้าไปตายในบ้านคนอื่นไม่ถือว่าเป็นการตายนอกบ้าน และในกรณีที่แจ้งคนตายนอกบ้านต่อพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจที่รับแจ้งไว้นั้น ต้องแจ้งให้นายทะเบียนท้องที่ที่มีคนตายนอกบ้านทราบโดยเร็ว เพื่อออกมรณบัตรให้

๕. **การย้ายที่อยู่** ในกรณีที่มีคนย้ายเข้าหรือย้ายออกจากบ้านให้เจ้าบ้านแจ้งต่อนายทะเบียนภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่มีการย้ายเข้าหรือย้ายออก แต่ในกรณีที่จำเป็น เช่น ต้องเดินทางไปต่างประเทศและจะต้องนำหลักฐานการย้ายออกไปแสดง ฯลฯ ให้เจ้าบ้านแจ้ง

ล่วงหน้าภายใน ๓๐ วัน ก่อนย้ายออกได้ ถ้าผู้อยู่ในบ้านมิได้ย้ายออกไปตามที่แจ้งไว้ ไม่ว่าในกรณีใด ๆ เจ้าบ้านต้องแจ้งต่อนายทะเบียนภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่แจ้งว่าจะย้าย

๖. **การแจ้งการตั้งชื่อบุตร** บิดาต้องแจ้งต่อนายทะเบียน ภายใน ๖ เดือน นับแต่วันเกิด แต่ถ้าไม่ปรากฏบิดา หรือ บิดาไม่แจ้งได้ให้เป็นหน้าที่ของผู้ปกครองเด็กผู้แจ้ง

๗. **อำนาจของนายทะเบียน** นายทะเบียนมีอำนาจเรียกเจ้าบ้านหรือบุคคลใด ๆ ไปชี้แจงแสดงหลักฐานได้ตามความจำเป็น หรือเข้าไปตรวจสอบถามในบ้านใด ๆ ได้ ในเมื่อมีเหตุสงสัยตามสมควร

นายทะเบียน มีฐานะเป็นเจ้าพนักงาน ตามความหมายแห่งกฎหมายอาญา

ในเทศบาล นายทะเบียนผู้รับแจ้ง คือ นายทะเบียนท้องถิ่น

นอกเทศบาล นายทะเบียนผู้รับแจ้ง คือ นายทะเบียนตำบล (กำนัน)

๘. **บทลงโทษ** ผู้ที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายการทะเบียนราษฎร์กำหนดไว้ มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท ทุกกรณี

ทะเบียนบัตรประจำตัวประชาชน

พระราชบัญญัติบัตรประจำตัวประชาชน พ.ศ. ๒๕๐๕ มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ ๑ มกราคม ๒๕๐๖ เป็นต้นไป กำหนดให้บุคคล

สัญชาติไทยซึ่งมีอายุตั้งแต่ ๑๗ ปีบริบูรณ์ขึ้นไป แต่ไม่เกิน ๗๐ ปีบริบูรณ์ และมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในท้องที่นั้น ต้องยื่นคำขอมีบัตรประชาชนกับนายอำเภอท้องที่ภายในกำหนด ๖๐ วัน นับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับในท้องที่นั้น หรือนับแต่วันที่มีอายุครบ ๑๗ ปีบริบูรณ์ หรือนับแต่วันที่มีสัญชาติไทย

การนับอายุบุคคลผู้จะต้องยื่นคำขอมีบัตร ให้นับหนึ่งปีบริบูรณ์เมื่อสิ้นปีพุทธศักราชที่เกิด ส่วนการนับอายุปีต่อไป ให้นับเพิ่มขึ้นตามปีพุทธศักราช

พนักงานเจ้าหน้าที่ผู้ออกบัตร ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ หรือผู้รับราชการแทนเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ (ผู้ออกบัตร) เฉพาะในเขตอำเภอหรือกิ่งอำเภอนั้น ๆ

การขอมีบัตรประจำตัวประชาชน ให้ผู้ขอยื่นคำขอตามแบบฟอร์มของทางราชการต่อนายอำเภอ หรือปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอในท้องที่ที่ตนมีภูมิลำเนาพร้อมค่าธรรมเนียมถ่ายรูป ซึ่งเจ้าหน้าที่จะเป็นผู้ถ่ายรูปเอง ค่าธรรมเนียมการออกบัตรหรือการเปลี่ยนบัตรใหม่ฉบับละ ๕ บาท

เมื่อยื่นคำขอมีบัตรแล้วพนักงานเจ้าหน้าที่จะออกใบรับคำขอบัตร (สีเหลือง) ให้ไว้กับผู้ขอ และให้ถือว่าใบรับคำขอมีบัตรนี้ใช้ได้เสมือน

บัตรประจำตัวที่แท้จริง เมื่อพนักงานเจ้าหน้าที่ออกบัตรเรียบร้อยแล้วก็จะแจ้งให้ผู้ยื่นคำขอไปรับบัตร (ในทางปฏิบัติประมาณ ๙๐ วัน)

บัตรประจำตัวประชาชนมีอายุบัตร ๖ ปี (หมดอายุวันไหนจะมีระบุไว้ในบัตร) แต่กฎหมายกำหนดให้บัตรหมดอายุก่อนครบกำหนดใน ๓ กรณี คือ:-

๑. ผู้ถือบัตรเปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล ต้องเปลี่ยนบัตรภายใน ๓๐ วัน นับแต่เปลี่ยนชื่อตัว ชื่อสกุล และส่งบัตรเดิมคืนเจ้าหน้าที่

๒. บัตรหาย ถูกทำลาย หรือชำรุดในสาระสำคัญต้องยื่นคำขอมีบัตรใหม่ภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันบัตรหาย ถูกทำลาย หรือชำรุด (ไม่ขอใหม่อาจถูกปรับไม่เกิน ๕๐ บาท) ในกรณีบัตรหายให้ไปแจ้งความกับตำรวจท้องที่ที่บัตรหาย แล้วนำใบแจ้งความจากตำรวจแสดงต่อเจ้าหน้าที่

๓. ผู้ถือบัตรเสียสัญชาติไทยต้องส่งคืนบัตรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่แห่งท้องที่ ซึ่งตนมีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านนั้นภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่เสียสัญชาติไทย

กำหนดโทษ

๑. ผู้ไม่ขอรับบัตรประจำตัวตามกฎหมาย หรือภายในกำหนดเวลามีความผิดอาจถูกปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

๒. ผู้ไม่มีสัญชาติไทย ยื่นคำขอมีบัตรโดยแจ้งข้อความอันเป็นเท็จแก่เจ้าหน้าที่ว่าตนมีสัญชาติไทย หรือใช้บัตรซึ่งหมดสิทธิแล้วเนื่องจากเสียสัญชาติไทย ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๒,๐๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๑ ปี หรือทั้งปรับทั้งจำ

๓. ผู้เสียสัญชาติไทย ไม่ส่งมอบบัตรแก่พนักงานเจ้าหน้าที่ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๕๐๐ บาท

๔. ผู้ถือบัตรไม่อาจแสดงบัตรได้ ในเมื่อเจ้าพนักงานตรวจบัตรขอตรวจ ต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๑๐๐ บาท

ผู้ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องยื่นคำขอมีบัตรประชาชน คือบุคคลต่อไปนี้

๑. พระมหากษัตริย์ หรือพระบรมวงศานุวงศ์ ตั้งแต่พระองค์เจ้าขึ้นไป

๒. องคมนตรี

๓. ข้าราชการพลเรือนตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน

๔. ข้าราชการฝ่ายตุลาการตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายตุลาการ

๕. ข้าราชการฝ่ายอัยการตามกฎหมาย ว่าด้วยระเบียบข้าราชการฝ่ายอัยการ

๖. ข้าราชการสังกัดกระทรวงกลาโหม ทั้งทหารพลเรือน และคนงานซึ่งรับราชการประจำ

๗. ทหารและตำรวจประจำการ

๘. สมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ

๙. พนักงานเทศบาลตามพระราชกฤษฎีกา ว่าด้วยพนักงานเทศบาล สมาชิกสภาเทศบาล และสมาชิกสภาจังหวัด

๑๐ กรรมการสุขาภิบาล และพนักงานสุขาภิบาลตามกฎหมายว่าด้วยสุขาภิบาล

๑๑. พนักงานองค์การของรัฐบาล

๑๒. กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน

๑๓. ภิกษุ สามเณร นักพรต หรือนักบวช

๑๔. กรรมการกลางอิสลามแห่งประเทศไทยและกรรมการอิสลามประจำจังหวัด

๑๕. ผู้มีร่างกายพิการ เดินไม่ได้ หรือเป็นใบ้ หรือตาบอดทั้งสองข้าง

๑๖. ผู้มีจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

๑๗. ผู้อยู่ในที่คุมขังโดยชอบตามกฎหมาย

หมายเหตุ สมมุติว่าท่านได้ยื่นคำขอมีบัตรประชาชนไว้ในท้องที่ที่ท่านอยู่แต่บัตรยังไม่ได้รับ ท่านมีความจำเป็นต้องย้ายไปอยู่

ท้องที่อื่น ให้ท่านยื่นคำร้องต่อเจ้าหน้าที่ที่ท่านอยู่เดิมโดยแจ้งไว้ว่า "เมื่อบัตรตกมาแล้ว ให้ส่งไปในนามของท่านยังที่อยู่ใหม่" เจ้าหน้าที่ก็ย่อมจะปฏิบัติให้ท่านตามความประสงค์ได้

การขึ้นทะเบียนทหาร

ประเทศชาติจะดำรงอยู่ได้ก็ด้วยเหตุที่มีกำลังคน กำลังอาวุธและกำลังทรัพย์ ปกป้องรักษาบ้านเมือง ดังนั้นกฎหมายจึงกำหนดให้ชายที่มีสัญชาติไทยตามกฎหมายต้องมีหน้าที่รับราชการทหารด้วยตนเอง

๑. ชายสัญชาติไทย เมื่ออายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์ และเริ่มย่างเข้า ๑๘ ปีเมื่อใด ต้องไปแสดงตนเพื่อลงบัญชีทหารกองเกินที่อำเภอหรือเขตที่เป็นภูมิลำเนาทหารของตน ภายในเดือนพฤศจิกายนของปีนั้น ๆ (เรียกกันว่าไปขึ้นทะเบียนทหาร) ถ้าไม่สามารถจะขึ้นทะเบียนด้วยตนเอง (เช่นกำลังเรียนหนังสืออยู่ต่างประเทศ) ต้องให้บุคคลที่บรรลุนิติภาวะและเชื่อถือได้ไปแจ้งแทน

๒. ผู้ใดมิได้ขึ้นทะเบียนทหารกองเกินเมื่อ อายุ ๑๘ ปี เพราะเหตุใดก็ตาม และอายุยังไม่ถึง ๔๖ ปีบริบูรณ์ จะต้องไปแจ้งภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่สามารถจะปฏิบัติได้ แต่ต้องไปแจ้งด้วยตนเองจะให้ผู้อื่นไปแทนไม่ได้

๓. ผู้ที่ได้รับการยกเว้น ไม่ต้องลงบัญชีทหารกองเกิน คือ

๓.๑ พระภิกษุที่มีสมณศักดิ์ หรือเป็นเปรียญและนักบวชในพระพุทธศาสนาแห่งนิกาย จีนหรือญวน ที่มีสมณศักดิ์

๓.๒ บุคคลที่ไม่มีคุณวุฒิที่จะเป็นทหารได้ตามที่กำหนดไว้ในกระทรวง

๔. ผู้ที่ไม่ต้องไปแสดงตน เพื่อไปลงบัญชีหรือขึ้นทะเบียนทหารกองเกินได้แก่

๔.๑ สามเณรเปรียญ

๔.๒ ผู้ที่อยู่ในระหว่างควบคุม หรือคุมขังของเจ้าหน้าที่

๕. ข้อสังเกตุเกี่ยวกับทหารกองเกิน

๕.๑ ภูมิลำเนาทหารตามข้อ ๑ นั้น เขาถือเอาภูมิลำเนาของบิดามารดาหรือผู้ปกครอง (ไม่ใช่ภูมิลำเนาของผู้ขึ้นทะเบียนทหาร เพราะฉะนั้น ไม่ว่าจะย้ายไปอยู่ที่ใด จะต้องกลับไปขึ้นทะเบียนทหารที่บ้านของบิดามารดาหรือของผู้ปกครองเสมอไป จะไปขึ้นที่อำเภออื่นไม่ได้)

๕.๒ ลูกคนต่างด้าวที่แต่ก่อนเคยได้รับการยกเว้นไม่ต้องเป็นทหารนั้น บัดนี้ไม่ได้รับการยกเว้นแล้ว จะต้องเข้าเป็นทหารเหมือนคนอื่น ๆ ที่จะต้องรับใช้บ้านเมืองปกปักรักษาแผ่นดินไทยที่ตนถือกำเนิดขึ้นมาและได้ดำรงชีวิตอยู่

๕.๓ การนับวันของผู้ที่จะไปขึ้นทะเบียนนั้น นับสิ้นปีเป็น ๑ ขวบ ไม่ได้นับชนปี ฉะนั้นแม้ว่าจะย่างเข้าอายุ ๑๘ ปีได้ ๑ วัน หรือ ๓ วัน ก็ต้องไปขึ้นทะเบียนทหาร

๕.๔ การฝ่าฝืนไม่ไปขึ้นทะเบียนทหาร มีความผิด มีโทษปรับไม่เกิน ๓๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๓ เดือน แต่ถ้าผิดไปแล้ว ได้ไปรับผิดต่อเจ้าหน้าที่เองจะได้รับลดโทษปรับเหลือ ๑๐๐ บาท หรือจำคุกไม่เกิน ๑ เดือน ถ้าเวลาล่วงเลยมาถึง ๕ ปีแล้ว จึงนึกขึ้นได้ว่าตนยังมิได้ขึ้นทะเบียนทหาร และไปขอขึ้นเสียภายในเวลาดังกล่าว ก็เป็นอันขาดอายุความไม่มีโทษ แต่จะต้องถูกเรียกเข้ารับการคัดเลือกเหมือนคนอื่น ๆ ถ้าเวลาล่วงเลยมาจนถึงอายุ ๓๐ ปีบริบูรณ์แล้ว เจ้าหน้าที่จะรับขึ้นทะเบียนพร้อมกับปลดเป็นทหารกองหนุนเลย ไม่ต้องรับราชการทหาร

๕.๕ ทหารกองเกิน หรือทหารกองหนุนย้ายที่อยู่ต้องแจ้งอำเภอภายใน ๒๐ วัน นอกเหนือจากที่แจ้งย้ายตามกฎหมายทะเบียนราษฎร์

๕.๖ ทหารกองเกินหรือกองหนุน ได้รับอนุญาตให้เปลี่ยนชื่อตัว หรือชื่อสกุลแล้วต้องแจ้งนายอำเภอภายใน ๓ วัน นอกเหนือจากแจ้งขอเปลี่ยนในทะเบียนบ้าน ทั้งนี้เพื่อจะได้แก้ทะเบียนทหารให้ถูกต้อง

๕.๗ ใบสำคัญกองเกินหรือกองหนุนชำรุดสูญหาย ต้องแจ้งนายอำเภอภายใน ๔๐ วัน เพื่อขอรับใหม่

อาวุธปืน

ในกรณีที่ผู้รับใบอนุญาตตาย ย้ายที่อยู่ หรือ ต้องโอนอาวุธปืน

๑. ถ้าผู้รับใบอนุญาตตาย ให้ผู้ครอบครองอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ฯ หรือใบอนุญาตของผู้ตาย แจ้งการตายต่อนายทะเบียนท้องถิ่นที่ตนอยู่ หรือนายทะเบียนท้องที่ที่ออกใบอนุญาต หรือนายทะเบียนท้องที่ที่ผู้รับใบอนุญาตตาย ภายในกำหนด ๓๐ วัน นับแต่วันที่ทราบการตายของผู้รับใบอนุญาต

ในกรณีดังกล่าวนี้นายทะเบียนอาวุธปืนมีอำนาจสั่งให้เก็บรักษาอาวุธปืนฯ เครื่องกระสุนปืนฯ ของผู้รับใบอนุญาตที่ตายไว้ก็ได้ ตามควรแก่กรณี และถ้าหากมีข้อขัดแย้งกันในเรื่องสิทธิของทายาทตามกฎหมายมรดก ก็ให้เก็บรักษาไว้จนกว่าข้อโต้แย้งนั้นถึงที่สุด

ภายในกำหนดเวลา ๖ เดือน นับแต่วันที่ผู้รับใบอนุญาตตาย หรือนับแต่วันที่ข้อโต้แย้งนั้นถึงที่สุด ให้ผู้จัดการมรดกหรือทายาทแล้วแต่กรณี ขอมีใบอนุญาตอาวุธปืนใหม่ได้ ถ้านายทะเบียนเห็นสมควรก็ให้ออกใบอนุญาตให้ใหม่ และมอบอาวุธปืนเครื่องกระสุนปืนดังกล่าวให้แก่ผู้ขอรับอนุญาตใหม่ แต่ถ้านายทะเบียนเห็นว่าไม่สมควรก็จะแจ้งให้ผู้ขอทราบ และสั่งให้จัดการจำหน่ายอาวุธปืนเครื่องกระสุนปืนดังกล่าว ภายในกำหนด ๖ เดือน นับแต่วันรับทราบคำสั่งมิฉะนั้นให้นายทะเบียนท้องที่มีอำนาจจัดการขายทอดตลาดได้ และถ้าได้เงินจำนวนสุทธิเท่าใดให้มอบให้แก่ผู้มีสิทธิ

๒. ถ้าผู้ได้รับอนุญาตให้มีและใช้อาวุธปืนคนใดย้ายถิ่นที่อยู่ให้แจ้งการย้ายแก่นายทะเบียนท้องที่ ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันย้ายและถ้าย้ายไปอยู่ต่างท้องที่ให้แจ้งการย้ายต่อนายทะเบียน ท้อง ที่ใหม่ให้ทราบ ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันที่ย้ายไปถึงอีกด้วย

๓. เกี่ยวกับการโอนอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ให้แก่ผู้ใดนั้น กฎหมายเกี่ยวกับอาวุธปืนได้กำหนดไว้เด็ดขาดว่า "ห้ามโอนอาวุธปืนไปให้แก่ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาตให้มีอาวุธปืนอันขาด เว้นแต่ผู้รับโอนนั้นจะได้ขออนุญาต และได้รับใบอนุญาตจากนายทะเบียนท้องที่แล้ว"

ความผิดและโทษ

๑. ผู้ใดมีอาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน ฯ โดยมิได้รับอนุญาตมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

๒. ผู้ใดโอนอาวุธปืนให้แก่ผู้ที่ไม่ได้รับอนุญาต ทั้งผู้โอนและผู้รับโอนมีความผิดต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี หรือปรับไม่เกิน ๑๐,๐๐๐ บาท หรือทั้งปรับทั้งจำ

๓. ผู้ใดไม่แจ้งความเมื่อเจ้าของปืนตายภายใน ๓๐ วันทายาทหรือผู้รับมรดกไม่ขอมีอาวุธปืนภายในแต่วันที่เจ้าของปืนตายหรือที่โต้แย้งเกี่ยวกับสิทธิในอาวุธปืนได้สิ้นสุดลง แล้วแต่กรณี หรือไม่จัดการ

จำหน่ายภายใน ๖ เดือน นับแต่วันได้รับคำสั่งไม่อนุญาตให้มีอาวุธปืน มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๓๐๐ บาท

๔. ผู้ใดสั่งหรือนำเข้าซึ่งอาวุธปืน เครื่องกระสุน ฯลฯ โดยไม่ได้รับอนุญาต มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑ ปี ถึง ๑๕ปี

๕. ผู้ใดไม่ขอรับใบแทนใบอนุญาตภายใน ๓๐ วัน นับแต่วันที่ทราบเหตุสูญหายหรือชำรุด หรือไม่ส่งคืนใบแทน เมื่อใบอนุญาตเดิมที่สูญหายได้คืนมาแล้ว ภายใน ๑๕ วัน นับแต่วันได้คืน มีความผิดต้องระวางโทษปรับไม่เกิน ๒๐๐ บาท

๖. ผู้ใดมีอาวุธปืนหรือเครื่องกระสุนปืนที่ใช้ในการสงครามไว้ในครอบครอง มีความผิดต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่ ๑-๒๐ ปี

การแจ้งความ ทุกครั้งที่ท่านจะไปยังสถานีตำรวจเพื่อขอรับการบริการจากเจ้าหน้าที่ตำรวจแล้ว โปรดนำสิ่งสำคัญดังต่อไปนี้ติดตัวไปด้วย คือ:-

๑. บัตรประชาชน หรือ

๒. บัตรประจำตัวข้าราชการ หรือ

๓. ใบสำคัญประจำตัวคนต่างด้าว

๔. หลักฐานต่าง ๆ ดังต่อไปนี้:-

๑. การแจ้งความกรณี รถยนต์, รถจักรยานยนต์, หรือพาหนะอื่น ๆ หาย หลักฐานที่ควรนำไปแสดงต่อพนักงานตำรวจ

- ใบทะเบียนของรถยนต์ รถจักรยานยนต์ เรือพาหนะอื่น ๆ ที่หาย
- ใบรับเงินการซื้อขายเท่าที่มี
- หนังสือเกี่ยวกับการติดต่อหรือเอกสารที่จะใช้เป็นหลักฐานได้ (ถ้ามี)
- หนังสือคู่มือประจำรถ ที่ทางบริษัทห้างร้านจ่ายให้เป็นคู่มือ ถ้าไม่มีหนังสือคู่มือรถให้จดยี่ห้อ สีแบบ หมายเลขประจำเครื่องไปด้วย (ถ้ามี)

๒. การแจ้งความกรณี โค-กระบือ หาย หลักฐาน ที่ควรนำไปแสดงต่อพนักงานตำรวจ

- ตั๋วพิมพ์รูปพรรณ
- บัญชีลูกคอก
- ใบซื้อขาย-โคกระบือ

๓. การแจ้งความกรณี อาวุธปืนหาย หลักฐานที่ควรนำไปแสดงต่อพนักงานตำรวจ

- ทะเบียนใบอนุญาตอาวุธปืน
- ใบเสร็จรับเงินที่บริษัทร้านขายปืนออกให้

๔. การแจ้งความกรณี ทองรูปพรรณหาย หลักฐานที่ควรนำไปแสดงต่อพนักงานตำรวจ

- ใบเสร็จรับเงินซื้อขายที่แสดงน้ำหนัก ตำหนิรูปพรรณ

๕. การแจ้งความกรณีเครื่องประดับอื่น ๆ หาย หลักฐานที่ควรนำไปแสดงต่อพนักงานตำรวจ

- ใบเสร็จรับเงินซื้อขาย

- รูปถ่ายเครื่องประดับต่าง ๆ (ถ้ามี) เครื่องหมายหรือสิ่งที่ผู้เสียหายได้ทำขึ้นไว้เพื่อให้จำได้ง่ายหรือจำได้แน่

- เอกสารสำคัญต่าง ๆ เท่าที่มี

๖. การแจ้งความกรณี ถูกโกงโดยผู้รับจำนำโกงไป หลักฐานที่ควรนำไปแสดงต่อพนักงานตำรวจ

- ใบสำคัญในการทำสัญญาจำนำ

- ใบจำนำหรือหนังสือผู้รับจำนำออกให้ไว้

คนป่วยโรคติดต่ออย่างร้ายแรง ต้องแจ้งต่อเจ้าหน้าที่ตำรวจภายใน ๒๔ ชั่วโมง

การศึกษา เด็กที่มีอายุย่างปีที่ ๘ ต้องเรียนอยู่ในโรงเรียนประถมศึกษาจนมีอายุย่างปีที่ ๑๕ และภายในเดือนธันวาคมของทุกปี นายอำเภอท้องที่จะประกาศให้บิดาของเด็กที่มีอายุย่างถึง๘ปี แจ้งรายการสำรวจเด็ก

การรับราชการทหาร ชายไทยอายุครบ ๑๘ ปีในปีใด ต้องไปแสดงตนลงบัญชีทหารกองเกินภายในเดือนพฤศจิกายนของปีนั้น

การรับบุตรบุญธรรม จะสมบูรณ์เมื่อได้จดทะเบียนโดยผู้รับบุตรบุญธรรมต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า ๓๐ ปี และแก่กว่าบุตรบุญธรรมอย่างน้อย ๑๕ ปี

การกู้ยืมเงิน เกินกว่า ๕๐ บาท ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือผู้กู้เป็นสำคัญ

พิมพ์ที่ห้างหุ้นส่วนจำกัด ศ.ส. การพิมพ์ เลขที่ 260 ถนนพิบูลสงคราม
กรุงเทพมหานคร โทร. 852417
น.ส. ศรีสุนทร นาคะอภิ ผู้พิมพ์โฆษณา 2517